

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
MENŲ FAKULTETAS
TAIKOMOSIOS DAILĖS IR TECHNOLOGIJŲ KATEDRA

INGA ŠAUČIŪNIENĖ
Dailės magistrantūros (specializacija – tekstilė) studentė

ŽOLYNAI
MAGISTRO DARBAS

HERBAGE
MASTER'S PROJECT

Darbo vadovė:
Lekt. Vilija Lesauskienė
Konsultantė:
Doc. Salvinija Anikinienė

Šiauliai, 2009

SANTRAUKA

Magistro darbas *ŽOLYNAI*

Žolynų naudą ir grožį išvelgė ir puoselėjo garsi žolininkė E. Šimkūnaitė, apie kurią rašiau diplominį darbą „Atminimo vyšnia“. Šis darbas tęstinis, kuriame tampriai jungiasi menas ir etnobotanika pasiekusi mus iš pagonybės laikų.

Magistro darbe teorinėje dalyje įvairiais aspektais nagrinėjama žolynų, kaip augalų simbolinė reikšmė ir atlikta jų kūrybinė interpretacija. Gamtos pažinimas atskleidžia žmogaus, jo gyvenamosios aplinkos, gyvenimo būdo, tradicijų, papročių, istorijos ir meno priežastinius ryšius. Nes žolynai, ne tik kaip teigiamų emocijų, jausmų ir potyrių šaltinis, bet ir kaip žmogaus fizinės būsenos poveikio priemonė. Gamtą reikia jausti visa savo esybe ir kūnu. Tai pats tikriausias gamtos pajautimas. Taip teigė ir E. Šimkūnaitė „ne gamtą turime derinti prie savęs, o patys išmokti prisitaikyti prie gamtos“. Gamta nėra vien tik tai, ką matome, užuodžiame, galime paliesti. Ji veikia mus dvasiškai. Taip gamtos grožis ir paslaptingas elementas žolynai užtikrina nepertraukiamą ryšį su gamta.

Mano tikslas šiame darbe yra interpretuoti žolynus, atsisakant realaus gamtos kopijavimo, paliekant tai kas sukelia stiprius pojūčius: žolynai, pievos, krūmokšniai, žydinčių žolių šlamesys, tai palaimos, dvasingumo oazė. Savo kuriamoje kolekcijoje į žolynų virpėjimą žvelgiu per emocijų prizmę, išgyvenimus.

Žmogus, bendraudamas su kitu žmogumi, perduoda jam savo patirtį, žinias, tradicijas, įvairias vertybes, kurios metų bėgyje kinta, vienos nunyksta, kitos susiformuoja. Taip keičiasi ir pats žmogus. Jis turi būti ne tik ėmėjas, bet ir gamtos puoselėtojas. Galima teigti, kad tas žmogus, kuris pastebi gamtos grožį, geba išvelgti ir džiaugtis jos teikiamais dvasiniais malonumais ja rūpintis ir ją saugos. Magistro darbo kūrybinė dalis „Žolynai“ yra reikšminga tuo, kad žiūrovas, skatinamas pajauti meninį žolynų grožį, bei susimąstyti apie mus supančią aplinką. Spalvų gama ir audinių bei formų plastiškumu noriu perteikti žolynų trapumą, laikinumą, kurį mes turime saugoti ir puoselėti. Šis jausmas mus turėtų lydėti visą gyvenimą, nesvarbu, kur bebūtume. Mes galime tiesiog į jį nekreipti dėmesio, bet ar ne geriau pasisemti sveikatos ir įkvėpimo iš gamtos. Gamta su savo gėrybėmis mums duota kaip dovana, kurią turėtume džiaugtis ir naudotis.

SUMMARY

Master's work HERBAGE

Benefit and beauty of herbage was envisaged by a famous herbalist E. Simkunaite about which I have written in my graduation dissertation „Memory cherry-tree“. This work is a continuation where art and ethno botany are connected. The last-mentioned attained us from times of paganism.

In the academic part of master's work is analyzed the symbols of herbage and their creative interpretation is done. Knowledge of nature displays causal links of a human, his living surrounding, his way of living, traditions, manners, history and art. Because herbage are not only a stream of positive feelings but also means of an impact of human's physical condition. You have to feel nature with all your entity and body. It's the most veriest feeling of nature. E.Simkunaite also said, we don't have to regularize nature but we ourselves have to learn how to readjust to it. Nature isn't only what we see, smell or can touch. It affects us spiritually. This way, beauty of nature and mysterious element herbage make a solid relation with nature.

My aim in this work is to interpret herbage denying a real duplication of nature, setting aside that causes strong feelings: herbage, meows, scrubs, whisper of blooming grass, it is an oasis of bliss and soul. In my creative assemblage to flicker of grass I am looking through a prism of feelings and experience.

Human, communicating with other people, passes his experience, knowledge, traditions, other value that change in time, some wither, other form. Also human himself changes. He must be not only that who takes but also cherishes nature. You can say that who notices beauty of nature and enjoys it, will cherish it too. The master's work creative part „Herbage“ is meaningful in such way that an onlooker is encouraging to feel an artistic beauty of grass and think about our surrounding. I want to convey fragility and temporality of herbage by gamma of colors and plasticity of texture and shapes. We ought to cherish them and this feeling must companion us all our life wherever we are. We can make little of it but if isn't it better to take some health and inspiration from nature? Nature with its goodies is given to us as a gift which we can enjoy and use it.

TURINYS

TURINYS.....	4
ĮVADAS.....	5
1. Žolynai – nedidelė, bet reikšminga augmenijos pasaulio dalis.....	9
1.1. Žolynai ir sveikata - žmogaus gyvenimo rate.....	10
1.2. Žolių magija liaudies tradicijose.....	12
1.3. Augaliniai motyvai liaudies mene.....	16
1.4. Žolynai kaip kūrybinė žaliava.....	20
2 Meninės žolynų interpretacijos profesionaliosios dailės kūriniuose.....	24
2.1. Žolynai tapyboje, fotografijoje.....	24
2.2. Interpretacijos žolynų tema meninėje tekstilėje.....	30
3. Darbo koncepcijos vystymas ir meninės vizualizacijos galimybių numatymas.....	37
3.2. Projektinė - grafinė, maketinė meninės idėjos raiška.....	37
3.3. Technologinė meninės idėjos raiška.....	47
3.4. Medžiaginės kūrybinės darbo dalies įvykdymas iš tekstilės medžiagų, ekspozicijos parengimas.....	50
IŠVADOS.....	51
LITERATŪRA.....	52
PRIEDAI.....	54

IVADAS

Žmonės nuo neatmenamų laikų gyveno gamtos apsuptyje, veikiami augalų. „Gamta – vienintelė knyga, kurios kiekvienas puslapis prasmingas“, - taip yra sakęs J. V. Gėtė. Tai yra įstabi frazė apibūdinti jausmus pasitinkančius žmogų vos įėjus į pievą. M. I. Šleidenas¹ tiksliai yra pasakęs, jog gamta - bežodė kalba į sielą. Žolynų šlamesys sukelia teigiamas emocijas. Junti jų nuostabią gaivą, žalumą ir gali prisiliesti prie natūraliojo savo prado. Prado nuo kurio prasidėjo visa žmonija. Jau Aristoteris rašė apie miegą ir žvalumą, sielą ir sapnus, spalvą ir garsus DaVinčis domėjosi netik menu, bet ir gamta. Pievų gaiva, taip pat nuostabus reiškinys, jis leidžia atsigauti nuo savo rutinos, leidžia pajusti tyrumą ir emocijas kurių mieste pajusti tiesiog neįmanoma. Čia pasijunti vienas kartu su savimi, tave stebi tik tyli žolė ir gražios, bet nekalbios gėlės. Pasijutęs vienišas, gali sau labiau leisti atsipalaiduoti, o atsipalaidavus aplanko ir visai kitokios mintys, negu tos, aplankančios tave supamą žmonių.

Žolynai – ne tik teigiamų emocijų, jausmų ir potyrių šaltinis, jie ir žmogaus fizinės būsenos poveikio priemonė. Senovėje reikalingus augalus padėjo surasti instinktai. Yra žinoma, kad ir sergantys gyvūnai instinktyviai ieško augalų, kurie gali jiems padėti, susirgę kartais ima ėsti tuos augalus, kuriuos būdami sveiki apeina. Mes dar ne viską žinome apie augalus, mūsų gyvenimo palydovus - apie medžius, teikiančius pavėsį, krūmus, nuo kurių skiname uogas, žolę, kuria vaikščiojame, neretai nesusimąstydami, kad mindome „vaistus“. Žolynai – neatsiejama liaudies medicinos, į kurią teigiamai žiūri ir dauguma tradicinės medicinos atstovų, dalis. Pasaulinė sveikatos apsaugos organizacija skatina tirti liaudies mediciną, patikrinti jos vartojamas priemones ir gavus teigiamus rezultatus, plėsti jų taikymą praktikoje.

Žolinų naudą ir grožį įžvelgė ir puoselėjo garsi žolininkė E. Šimkūnaitė, apie kurią rašiau diplominį darbą „Atminimo vyšnia“. Šis darbas testinis, kuriame tampriai jungiasi menas ir etnobotanika pasiekusi mus iš pagonybės laikų. Žmogaus siekis – sveikas, stiprus, gražus perduodamas iš kartos į kartą įvairiomis priemonėmis: konkrečiomis ir abstrakčiomis

Mano siekis šiame darbe yra interpretuoti žolynus, atsisakant realaus gamtos kopijavimo, paliekant tai kas sukelia stiprius pojūčius.

Darbo problema: Šių dienų žmogus nemoka įvertinti gamtos dalijamų dovanų. O kodėl? Gal neužtenka žinojimo, gamtos pajutimo. Žmogaus gyvenime yra du dalykai *sveikata* ir *žinojimas*, kurie eina greta. Žmonių, kurie nevartoja liaudies medicinos priemonių, yra labai mažai. Tik dauguma nesuvokia, kad vis dėlto be jų neišsiverčia. Juk žmonių sveikatai ir grožiui gamtos dovanos yra labai svarbios. Senų tradicijų žinojimas ir puoselėjimas praturtina žmogų dvasiškai ir fiziškai.

¹ M. I. Šleidenas knygoje „Augalas ir jo gyvenimas“

Naujosios technologijos užgožia natūralius gamtos procesus, taip žalodamos gamtą, jos grožį ir patį žmogų. Nesigilinimas į gamtos pažinimą atsisuka prieš patį žmogų ir tampa problema. Ne visi tai supranta, atmeta kaip nereikalingą. Taip prarandamas gamtos, žolynų pažinimas. Laiko tėkmėje problema dar sustiprėja. Nuo seniausių laikų gamtos pasaulis, jos augalija buvo laikomas šventu, nes gamtos sakralumo idėja mitinės epochos žmogus grindė savo pasaulėjautą. Pagarba gamtai reiškėsi jos objektų, reiškinų įdvasinimu ir garbinimu... Gamtos sakralizavimas, panteistinė pasaulėžiūra per amžius suformavo lietuvių etnosu dorovines nuostatas. Jos reguliavo žmogaus ir aplinkos sąveiką, neleido niokoti ir naikinti gamtos, skatino ją gerbti, tausoti, ją rūpintis

Darbų kolekcijoje siekiama, naudojant įvairias tekstilės technikas atskleisti žolynų gražumo ir naudingumo idėją, atskleisti žolynų grožį, pabrėžti jų svarbą, jų pokyčius laiko tėkmėje, priminti ir pažinti juos.

Darbo aktualumas: turi dominuoti proto ir jausmo harmonija, žmogaus ir aplinkos harmonija, kuri pasiekama tik gamtoje. Pasaulį reikia jausti savo kūnu. Tai pats tikriausias pasaulio jautimas. Tada pasijusi pats esąs tarsi gamtos dalelė...

Savo kuriamoje kolekcijoje į žolynų virpėjimą žvelgiu per emocijų prizmę, išgyvenu jį. Čia man svarbi estetinė pusė, nes menas man absoliutus pasaulio centras. Grožis - didžiausia vertybė. Mano manymu gamta universali, neturi konkretaus krašto žymių. Visur ieškau grožio, estetinių emocijų, meninės prasmės. Juk grožis - aukščiausia vertybė, gilioji kūrinio prasmė.

Ir ne kiekvienas šių dienų žmogus supranta, kad žolė ir medis — Dievo dovana, duota visiems ir nepavaldi žmonių įstatymams.

Laikas nestovi vietoje, jis nenumaldomai bėga pirmyn. Viskas keičiasi. Mūsų širdis turi užvaldyti grožio jėga, meilė ir pagarba gamtai, kokią puoselėjo praeito amžiaus žmogus. Jau šiandien turime pradėti keistis, kad galėtume, ką nors pakeisti, kad kaip ir anksčiau gamta ir žmogus galėtų tapti vieninga visuma.

Darbo objektas: žolynai, ne tik kaip teigiamų emocijų, jausmų ir potyrių šaltinis, bet ir kaip žmogaus fizinės būsenos poveikio priemonė.

Darbo tikslas: išanalizavus žolynų reikšmę lietuvių liaudies tradicijose ir žmogaus būtyje, sukurti ir suprojektuoti tris tekstilės objektus, kurie įgalintų realizuoti kūrybinę magistro darbo idėją “Žolynai”.

Darbo uždaviniai:

1. Išnagrinėti reikšmingą augmenijos pasaulio dalį – žolynus.
2. Analizuoti augalų simboliką tradicinės kultūros mene.
3. Išnagrinėti žolynų interpretacijas profesionaliosios dailės kūriniuose.
4. Išnagrinėti augalo prasmę ir simbolinę raišką liaudies tradicijose.
5. Parinkti temos vizualizacijai tinkamas medžiagas ir technologijas.
6. Įvykdyti kūrybinę magistro darbo dalį iš tekstilės medžiagų ir numatyti ekspozicijos ypatumus.

Hipotezė: žmogus, bendraudamas su kitu žmogumi, perduoda jam savo patirtį, žinias, tradicijas, vertybių normas, kurios metų bėgyje kinta, vienos nunyksta, kitos susiformuoja. Taip keičiasi ir pats žmogus. Jis turi būti ne tik ėmėjas, bet ir gamtinės aplinkos puoselėtojas. Galima teigti, kad tas žmogus, kuris pastebi gamtos reiškinius, smulkius objektus, grožisi jais, norės ja rūpintis, saugoti. Savo darbo tema skatinu susimąstyti apie supančią mus aplinką ir jos teikiamą naudą, pajauti ir išgyventi jos grožį.

Darbo metodika: teorinėje magistro darbo dalyje naudojama literatūros šaltinių analizavimo metodika. Kūrybinei idėjai išreikšti naudojamos įvairios tekstilės technologijos (daigstymas rankomis, mašina, klijavimas, sluoksniavimas, siūlų standinimas lipalu, detalių formavimas, naudojant šibori techniką, audinių ardyimas).

Rezultatų naujumas: išnagrinėta literatūra apie menininkus, kurie vaizduoja gamtą, žolynus savitu ir tik jam būdingu braižu. Šiomis medžiagomis ir įprasta technologija, audinių sluoksniškumu, kuris yra perregimas, noriu paskatinti pajusti žolynų teikiamus emocinius pojūčius, pamatyti, kaip tarpusavy keičiasi spalvos, mainosi linijos.

Teorinis darbo reikšmingumas: išnagrinėjus teorinę informaciją, paaiškėjo, kad žolynai mokslininkų dažniausiai aprašomi kaip naudingas objektas, gydomųjų savybių turintys augalai, naudojami liaudies medicinoje. Tenkindamas savo poreikius, žmogus naudoja gamtos gėrybes, tačiau nevalia pamiršti, kad gamtos išteklius reikia taupyti ir daugoti..

Kai kurių autorių žolynai suvokiami ir kaip grožio objektas. Jų grožis teigiamai veikia žmogaus psichines-emocines, fizines būsenas, stimuliuoja buvimo neatsiejama gamtos dalimi jausmą.

Praktinis darbo reikšmingumas: magistro darbo kūrybinė dalis „Žolynai“ yra reikšminga tuo, kad per meno objektus noriu žmonėms suteikti ramybės, gaivumo, saugumo, stiprybės jausmą. Šiuo darbu noriu paskatinti žiūrovą atrasti žolynų trapumą, laikinumą, kad pradėtų matyti, jausti, pažinti, girdėti ir saugoti gamtą. Pats aukščiausias pojūtis, kuriuo šiuolaikinį žmogų gali apdovanoti „grįžimas į gamtą“ – tai savęs radimas veikiant gamtos meilės jėgai.

Darbo struktūra: Magistro darbą sudaro:

1. Teorinis aprašas (54 psl.), iš jų psl. teorinė analizė, psl. kūrybinio darbo aprašas, 0 psl. priedai. Iš viso panaudota 00 vnt. iliustracijų (kūrybinės dalies eskizų (40 vnt.), fotografijų (vnt.).
2. Kūrybinė dalis: tekstilės objektai “Žolynai”-
Priedai: 6 priedas – kūrybinės magistro dalies medžiagos (5 vnt.) ir medžiaginiai technologiniai bandiniai (36 vnt.).

1. Žolynai – nedidelė, bet reikšminga augmenijos pasaulio dalis

Kada paskutinį kartą žvelgei į lapą?

Kada paskutinį kartą mėgavaisi gėlės ar vaisiaus aromatu?

Kada paskutinį kartą klauseisi upelio čiurlenimo ?

Negalima sakyti, kad gyveni, jei nematai ir negirdi gamtos.

Gamta tobula. Atsiverk jai ir vis labiau pradėsi jausti dalyvaujant toje kūrinijos tobulybėje.

O kaip geriausia pajusti gamtą?

Užmezgant su ja ryšį.

Kalbėkis su medžiais ir augalais.

Bandyk suprasti, ką tau nori pasakyti upelis.

Svajok, apsvaigęs nuo gėlės aromato.

Mąstyk apie amžinąjį gamtos atsinaujinimą.

Įkvėpk ją ir tavo gyvenimas srovens džiugiai it upelis, kuris tau nueinant meiliai čiurlens pavymui.

Sai Baba "Išminties Knyga"

Žymi mūsų mokslininkė biologė, nepralenkiama liaudies medicinos ir gamtosaugos tradicijų žinovė Eugenija Šimkūnaitė (1920 - 1996) pabrėžė: “ ne gamtą turime derinti prie savęs, o patys išmokti prisitaikyti prie gamtos”.²

Tiek senovėje, tiek ir dabar žmonėms gamta - tai viskas. Ji tarsi antroji motina. Joje labai lengva išreikšti savo jausmus: gali dainuoti, o gamta tau pritars, gali verkti, o gamta tave guos. Gamtoje žmogus randa save, suvokia gyvenimo prasmę. Kokiame kūrinyje nėra gamtos. Juk rašytojai, poetai dažnai savo mūzomis laiko gamtos tvarinius. Pavyzdžiui, Vaižgantui gamta - Pasaulio Kūrėjo šventykla. Gėtei pati gamta yra dievybė, anot jo, nėra nieko nei virš jos, nei už jos. „Savo valdove pasirinkau gamtą, visų mokytojų mokytoją“ - teigia Leonardas da Vinči. Kiekviena asmenybė gamtą supranta ir traktuoja skirtingai . Sezanas yra pasakęs: gamta - tai gelmė.

Visi ieško įkvėpimo gamtoje, nes gamtos grožis gražiausias, didingiausias. Argi būtų gražus toks pasakojimas, kuriame vaizduojami tik elektroniniai prietaisai ir ju reiškiniai? Manau, kad skaitome tokį kūrinį būtų neįdomu, viskas būtų šalta, nemiela, netikra... Gamta randa kalbą su žmogumi, moka išklausti. Kiekvienas gamtos tvarinys su žmogumi bando kalbėti, bet retas įsiklauso į beržų šniokštimą, lietaus plaunamą žolę, klykujančią gervę. Šiuolaikinis žmogus užspėtas į urbanistikos glėbį, prisitaikęs ryti dulkes ir ašarotomis akimis žvelgti į mirgantį televizoriaus ekraną. Retas kuris nusprendžia įsikurti gamtos prieglobstyje prie kokio nors ežero kranto ar miško pakraščio. O juk taip gera kas rytą atsikėlus klausytis paslaptingos gamtos kalbos, stebėti kaip teka saule...

Kasdien turėtume nors trumpai pabūti gamtos prieglobstyje ir pajusti tą nuostabų jos grožį, teigiamas emocijas, energijos antplūdį, pozityvių minčių polėkį, bet norint pajusti tą kompleksinį gamtos gėrį, būtina sureguliuoti savo mintis. Mastydami vien tik apie darbą, šeimą

ir kitus rūpesčius nepajusime to gamtos teikiamo džiaugsmo. Nuostabi gamta savo apolonine³ harmonija — tiek žvaigždynų didybėje, tiek paprasčiausios gyvybės plazdėjime. Nuostabi gamta begaliniu savo pavidalų įvairumu. Nuostabi gamta savo tapsmo dioniziniu⁴ svaiguliu, nenutrūkstančia gyvybės tėkme, neišsenkančia naujų gyvybių gimdymo jėga.

Žymus rusų mokslininkas, rašytojas ir gamtininkas M. Prišvinas yra pasakęs, – „kad, norint suprasti gamtą, pačiam reikia būti intelektualiam, nes tik tokiam žmogui gamta taps veidrodžiu, atspindinčiu elgesio kultūrą, gėrį, dorovę, moralę ir kitas gerąsias asmenybės savybes“.

Gamta žmogui suteikia viską, kad išgyventume: miškas- kurui ir pastogei, maisto šaltinis, o be oro, kurį jis gamina, gyvybė žemėje nebūtų galima. Taigi mano manymu žmogus yra neatskiriama gamtos dalis. „Tiesiog iš žmonijos senos patirties, gal jau ne tūkstantmetės, o milijonais metų skaičiuojamos, žmogus save suvokia kaip gamtos dalį. Todėl visada būdavo bėda netekus to sąlyčio su gamta, nes grėsdavo pavojus apskritai prarasti dvasinę savastį. Todėl ir pirmosios žmonių gyvenvietės vis tiek būdavo dalelė gamtos; žmogus nuo jos niekada neatsiskirdavo. Vadinasi, gamta mums iš prigimties yra labai reikalinga“, – sako etnologė Gražina Kadžytė.

Eugenija Šimkūnaitė yra pasakiusi: „Gamta yra žiauri, bet teisinga“.⁵ Tuo metu šis teiginys dar neskambėjo taip grėsmingai. Tačiau šiandien, po 22 metų, mes jau daugeliu pavyzdžių galim patvirtinti žiniuosės minties teisingumą. Galingoji, neklystanti Gamta vis žiauriau baudžia žmoniją klimato šiltėjimu, tirpstančiais ledynais, uraganais, potvyniais, sausromis, nykstančia biologine įvairove, naujomis ligomis.

1.1. Žolynai ir sveikata - žmogaus gyvenimo rate

Žmonės nuo neatmenamų laikų gyveno gamtos apsuptyje, veikiami augalų. Senovėje reikalingus augalus padėjo surasti instinktai. Yra žinoma, kad ir sergantys gyvūnai instinktyviai ieško augalų, kurie gali jiems padėti, susirgę kartais ima ėsti tuos augalus, kuriuos būdami sveiki apeina. Mes dar nedaug težinome apie augalus, mūsų gyvenimo palydovus, - apie medžius, teikiančius pavėsį, krūmus, nuo kurių skiname uogas, žolę, kuria vaikščiojame ir, kad mindome vaistus. *Vaistiniai augalai* - tai gydomųjų savybių turintys augalai ir patys pirmieji vaistai žmonijos istorijoje. Žinoma virš 12000 vaistažolių rūšių. Augalai, iš kurių paruoštais vaistais gydomi žmonės ir gyvūnai, vadinami vaistiniais. Gydomąją galią turi augalų eteriniai aliejai, karčiosios ir rauginės medžiagos, vitaminai, mineralinės ir skaidulinės medžiagos, glikozidai ir kitos medžiagos.

³ Apolonas (gr. Apollon): sen. graikų šviesos, saulės, žemdirbystės, gydymo, pranašysčių dievas, meno globėjas

⁴ Dionisas (gr. Dionysos): sen. graikų mitologijoje – vaisingumo, augalijos ir linksmybės dievas.

⁵ Eugenija Šimkūnaitė Sveiko gyvenimo receptai, 2007 V.

Dauguma vaistažolių yra labai veiksmingos, o šalutinis poveikis yra labai silpnas arba jo visai nėra, beveik nesukelia organizmo alergijos. Trečdalis vaistų pagaminama iš augalų. Tai įvairios gydomosios mikstūros, tepalai, balzamai, nuovirai, trauktinės, ištraukos, užpilai, milteliai, tabletės. Taikomos gydomosios vandens procedūros, inhaliacijos, daromi pavilgai, kokteiliai. Tinkamai vartojamos vaistažolės gali ne tik padėti išgyti, bet ir aprūpinti organizmą labai reikalingomis natūraliomis medžiagomis, apsaugančiomis nuo daugelio ligų. Vaistiniai augalai labai praverčia pačioje kai kurių ligų pradžioje, nes neleidžia ligai paūmėti arba pereiti į lėtines formas. Vaistažolės pasitelkiamos ir tada, kai ligonio negalima gydyti cheminiais vaistais.

Vaistažolės veikia švelniau už tabletes, ir gydytis jomis tenka ilgiau. Augale susikaupusios veikliosios medžiagos yra mažesnės koncentracijos, įvairesnės. Vaistažolės labiau tinka lėtinėms ligoms gydyti ir profilaktikai. Žmonės kaupė patyrimą ir žinias apie augalus. Augalai buvo maisto šaltinis, medžiaga techninėms reikmėms, augalais žmonės gydėsi ir naudojo juos įvairioms apeigoms. Dalį augalų žmogus ėmė kultivuoti. Kai kurie augalai ir žinios patekdavo iš kitų, tolimesnių kraštų. Atsirado įvairi arbatų vartojimo kultūra. Ilgainiui iš sukauptų žinių ir jų sandūros su kitais mokslais susiformavo įvairios mokslo šakos ir disciplinos, susijusios su augalų vartojimu ir sveikata. Nuo peršalimo, slogos, gripo, plaučių uždegimo gerdavo aviečių lapų ir šakelių, liepžiedžių, jonažolių (kartais su medum), juodųjų serbentų, ramunėlių arbatą. Ramunėlės buvo vartojamos ir nuo geltos, inkstų, šlapimo pūslės, žarnyno ligų ir kt. Jos, kaip ir jonažolės, laikomos vaistu nuo šimto ligų. Skaudamą gerklę skalaudavo šalpusnių arbata

Gydymui plačiai buvo naudojama vyšnių, obelių, raudonųjų bijūnų žiedų, beržo lapų, džiovintų mėlynių, bruknienojų, valerijonų, ąžuolo žievės arbatos. J. Skonsmanas pataria nepamiršti pirties. Apie ją garsioji Lietuvos žiniuonė Eugenija Šimkūnaitė yra pasakiusi: „Kur vantos, ten sveikata“. Išdžiovinti šalpusniai yra karstelėję, bekvapiai. Lietuvos žiniuonė, daktarė Eugenija Šimkūnaitė tvirtino, jog visos kartumą turinčios vaistažolės apetitą sužadinančios. Sergantiems žarnyno ir skrandžio ligomis garbioji žiniuonė patardavo gerti iš ankstyvojo šalpusnio lapožių pasigamintų sulčių. Sergantiems sloga rekomenduodavo jų į lašinti į nosį.

Įvairiuose augaluose, vaisiuose, daržovėse, uogose, bičių produktuose yra daug biologiškai aktyvių medžiagų, kurios turi tam tikrą gydomąjį poveikį. Žiūrėti 7 priedą.

Jeigu žmonės pažintų vaistinius augalus ir juos naudotų, sustiprintų savo imunitetą. Vaistininkas ir liaudies medicinos ekspertas Virgilijus Skirkevičius primena, jog esame gamtos "žindomi" vaikai. Gamta gydo, nes ji nuolat kinta.

Anot M. Gimbutienės, žmonija artėja prie bedugnės krašto, mat beprotiškai nuniokotai žemei sunku atgauti ekologinę pusiausvyrą. Globaline užduotim mokslininkė laiko būtinybę grąžinti žmogui žemės šventumo jausmą. Jos įsitikinimu, Lietuvoje dar neprarastas šis jausmas, slypintis liaudies kultūros versmėse. "Mes ta prasme esame privilegijuoti - mes galime daug greičiau suprasti tą ryšį su praeitimi ir jausti jos tęstinumą savyje, negu anglai ar prancūzai, ką jau kalbėti apie amerikiečius, kurie jau praradę savo šaknis. [...] Mums lengviau puoselėti savo liaudies turtus, savo praeitį, negu kitoms tautoms [...] ir tai mūsų išsilaikymo galimybė".⁶

1.2. Žolių magija liaudies tradicijose

Nuo senų senovės žmonės, norėdami būti sveiki, o susirgę - pagyti, vartodavo įvairias natūralias priemones - augalus, tam tikras gyvūnų dalis. Per ilgą laiką sukauptos ir iš kartos į kartą perduodamos žinios apie būdus ir priemones, kurie padeda išsaugoti sveikatą, pažinti ligas ir gydyti nuo jų, vadinamos *liaudies medicina*. Į ją įeina ir sveika mityba, ir gydymas, ir atskirų maisto bei vaistingųjų produktų savybių vartojimas, ir įvairūs prietarai, patarimai, draudimai. Labai plačiai lietuviai gydė žolėmis. Liaudies medicinoje plačiausiai paplitęs įvairių ligų gydymas vaistiniais augalais. Tai buvo racionalus būdas paremtas ilgų šimtmečių patyrimu.

Susidomėjus lietuvių papročiais, gyvenimo būdu, kultūra prasidėjo su krikščionybės skverbimusi į Lietuvą. Apie ją rašė užsienio istorikai, bet jų raštuose nėra gilesnės medicinos analizės. Į liaudies mediciną žiūrima neigiamai, kaip į nekultūringų lietuvių pagonybės prietarus.

Per ilgą laiką empiriškai sukauptos žinios, naudojamos ligoms gydyti ir ligoms išvengti sudaro liaudies mediciną. Lietuvių liaudies medicina susidarė pirmą kartą bendruomenėje. Ji apėmė ligų ir žaizdų gydymą, gimdymo pagalbą, naujagimių priežiūrą, ligonių slaugymą.

Lietuvių liaudies medicina, lyginant su kitų Europos šalių, yra archajiška ir įvairi, nes Lietuvoje vėlokai įsigalėjo krikščionybė. Medicina ilgai buvo gambiausiųjų šeimos narių teisė ir pareiga. Ilgainiui ją perėmė žyniai ir liaudies gydytojai. „Vaistažolės - visų pirma profilaktikos priemonė, vaistiniai augalai - puikus pagalbininkas žmonėms, kurie dar neserga ar tik pradėjo sirgti, ligoms įsismarkavus reikia stipresnių vaistų, greitesnio rezultato“, - pastebėjo Biomedicinos mokslų daktaras Jonas Skonsmanas.

⁶ Liaudies kultūra. 1994. Nr. 2. P. 3

Žolininkystė paprastai suprantama kaip gydymas tradicinės medicinos arba liaudies medicinos metodais, kurie pagrįsti augalų ir jų ekstraktų vartojimu. Kartais ji dar vadinama botanine medicina, medicinine botanika, žolelių medicina, herbologija. Šiais laikais žolininkai Europoje greičiau yra žmonės, ruošiantys augalus ir jų preparatus vartojimui, užsiimantys vaistinių augalų rinkimu ir auginimu, nes ligas nustato ir gydymą skiria gydytojas. Žolininkystė yra svarbus visų tradicinių medicinos sistemų komponentas. Pvz., ji užima svarbią vietą Ajurvedoje („žiniose apie gyvenimą“) - tradicinėje Indijos medicinos srityje, kuri nagrinėja sveikatos palaikymą bei ligų gydymą; o taip pat žolininkystė naudojama daugybėje kitų kraštų ne taip plačiai žinomų gydymo sistemų. Habilituota mokslų daktarė Jadvyga Balvočiūtė tikina, jog lietuviai labiau susiję su gamta nei kiti europiečiai. Ir ypač svarbu vaistažolių vartojimą derinti su paros ritmu, net metų laiku – sakė ir liaudies medicinos ekspertas Virgilijus Skirkevičius.

„Folkloras – Lietuvos liaudies medicinos mokykla ir enciklopedija“. Eugenija Šimkūnaitė teigė, kad kiekvienos tautos medicina praeina liaudies medicinos stadiją, tačiau ne visos tautos tai išsaugojo. Šiaurės vakarų baltai išsaugojo liaudies mediciną, pasižyminčią ir turtingu folkloru. Liaudies medicinos folklorą ji vertino žanriniu ir tematiniu požiūriu. Žodinę medžiagą dalijo į dvi dalis: tiesioginį gydytojavimą (užkalbėjimai, pašnabzdėjimai...) ir pagalbinį (gydytojavimo ir vaistų kilmė, etiniai reikalavimai, žinių patikrinimas mįslėmis, netgi anekdotai). Labai ženklūs fiziniai ir moraliniai reikalavimai buvo keliami gydytojaujančiam. Jo poveikis - ne tik gydomam žmogui ar šeimai, o ir visai gyvajai aplinkai. Prelegentė teigė, kad liaudies medicinos folkloro analizė labai praturtina žinias apie mūsų prosenelių buitį ir gali būti geras rezervas racionaliai medicinai.²

Visgi tradicinė medicina išlieka svarbiu žinių šaltiniu. Pvz., tiriant 122-ų plačiai pasaulyje naudojamų junginių, gautų iš augalų, vartojimą, nustatyta, kad 80% jų analogiškais tikslais naudojami liaudies medicinoje.⁷ Todėl nenuostabu, kad specialistams skirtose knygose šalia vaistinio augalo veikimo, pagrįsto cheminiais, klinikiniais ir kitais tyrimais, paminimas ir mokslo netirtas, kitoks, tradicinis augalo vartojimas

Žolelių naudojimas liaudies medicinoje retkarčiais būna mažai susijęs su savybėmis, kurios domintų vaistų mokslus ir pramonę. Įvairiose senose, mažai mokslui pažįstamos kultūrose augalai ir gamta visų pirma yra ne eksploatavimo objektas, o šventas dalykas; tokia žmonių pasaulėžiūra, etika labai skiriasi nuo vakarietiškos, kurios moralė grindžiama Senuoju ir Naujuoju Testamentu ir kuri žmogaus išgyvenimą, poreikius iškelia aukščiau gamtos apsaugos. Įvairių aborigeninių kultūrų esminis komponentas yra dėkingumas

⁷ Radušienė J., Janulis V.: Vaistinių ir aromatinių augalų įvairovės tyrimo, jų panaudojimo bei išsaugojimo tendencijos. Medicina (Kaunas) 2004, 40(8): 705-709.

gamtai. Lietuviai, kaip paskutiniai Europos pagoniai, taip pat labai gerbė gamtą, laikė šventąsias ažuolų giraites. Dalies šventųjų augalų naudojimas mažosiose kultūrose turėjo ar turi kitas šaknis nei farmakologinis gydymasis poveikis, nes jie renkami įvairiems ritualams, magijos, šamanizmo apeigoms (šios, beje, taip pat gali būti atliekamos gydymo tikslu). Todėl toli gražu ne visi augalai iš liaudies medicinos gali būti mechaniškai perkelti į mokslu grindžiamą vaistingų žaliavų sąrašą.

Visame pasaulyje simboliai žmonėms labai svarbūs, nes jie turi gilią prasmę. Simboliai naudojami visur. Labai daug simbolių galime rasti gamtos ir jos reiškinių aiškinime: saulės, mėnulio, žemės, brangakmenių, metalų, medžių, gėlių, gyvūnų, gamtos gėrybių ir t. t. Kitą didelę simbolių dalį sudaro žmogaus aplinka ir jis pats: žmogaus lytis, kūno dalys, šokis, teatras, magija, burtai, apranga, papuošalai, įrankiai, ginklai, kasdieniniai daiktai, meilė ir santuoka, mirtis ir gedulas, valdžia. Labai svarbios yra ir simbolių sistemos. Prie jų galima priskirti raštą, gestus, stilizuotus paveikslėlius ir spalvas, kuriuos naudojame kaip tiesiogines bendravimo priemones.

Etnologė Gražina Kadžytė įsitikinusi - daugelis atsakymų į žmogiškosios būties klausimus slypi gamtoje. Rasų švenčių užuomazga pagrįstai galime vadinti tą akimirką, kai žmogus pirmą kartą susitapatino su gamta, pasijuto jos dalimi ir pamėgino savo gyvenimo ritmą prie jos pritaikyti. Kai jis pastebėjo, kad yra diena, ilgesnė už visas kitas, kai saulė ilgiausiai užsibūna danguje, leisdamsi šiaurės vakaruose, tekėdama šiaurės rytuose, šiaurinio dangaus krašto nakčiai visai mažai palikdama.

Vienas iš gausių šventės pavadinimų - Rasos. Per Rasos šventę buvo garbinama suklestėjusi augalija. Manoma, kad šis šventės pavadinimas kilo žmogui besigrožint rasantomis pievomis. Anksčiau ji vadinta ir Rugių žydėjimo, Rugių rasojimo švente. Nenuostabu - atsakymų į kylančius klausimus žmonės pirmiausia ieškodavo gamtoje, o kilusias asociacijas paversdavo žodžiais. Rasos šventė žinoma dar ir Kupolės pavadinimu. Kupole vadinami žolynai ir puokštės. Veiksmazodis „kūpėti“ reiškia gerai augti, vešėti. Kai sakoma - „puodas kūpa“, tai reiškia, kad viskas virsta per kraštus. Kupoliavimo dainose stebuklingas žolynas yra su trimis šakomis, kurių viena žydi kaip Saulė teka, kita – Mėnulis rieda, trečia – kaip žvaigždėlė žiba.

Viskas prasideda nuo Kupoliavimo – žydinčių žolynų rinkimo. Eugenija Šimkūnaitė jaunosius entuziastus pamokė ir kaip reikia aiškinti tų žolelių reikšmę. Girdi, pririnkai puokštę, tada eini pas aiškintojas, kurios vėliau buvo pavadintos raganomis. Kiekvienoje šventėje būdavo sumanių moterų, merginų, sutikdavusių būti tomis gerosiomis raganomis. Taigi ateina pas kurią iš jų šventės dalyvis su puokšte ir prašo paaiškinti, ką reiškia surinktos kupolės. Ragana ima kiekvieną kupolę ir žiūri: kokia gėlė, kaip atrodo – ar šakota, ar ilga, ar trumpa, ar labai vešli. Ir aiškina: tavęs laukia labai turiningi metai, tau seksis ar,

atvirščiai, nesiseks... Trumpai sakant, vykdavo būrimai, panašiai, kaip ir Kūčių vakarą traukiant šiaudus ir aiškinant, ką jie reiškia.

Panašiai ir gamtoje, pavyzdžiui, kai žolė išstybsta, ją reikia šienauti, kad neperaugtų. Vaistingųjų žolynų rinkimas švenčių išvakarėse arba rytą prieš saulėtekį buvo vadinamas kupoliavimu. Kupolines švenčiantieji ypač daug dėmesio skiria saulės apeigoms: eina jos besileidžiančios palydėti, kai saulė visiškai pasislepia už horizonto, dega laužus ir ant kupolėmis išpuoštų karčių uždega ugnies fakelus. Vakarinių žmogaus kovos su naktimi ritualą rytą pakeičia tekančios saulės pasitikimo apeiga. Latviai sako, kad saulė tą metą yra nuotaka, saulės tekėjimas Joninių rytą siejamas su nuotakos nutekėjimu į vyro giminę. Tą rytą saulė, pasipuošusi gražiausiais apdais, šoka nuotakos šokį.

Tuose grafikos lakštuose perteikta Kupolės šventės nuotaika. Žolynais apvainikuotas stulpas, vaistažolės, kurios „labai pamačlyvos iki Joninių“, kaip aiškino mūsų nepamirštamoji žiniuonė Eugenija Šimkūnaitė. Deganti stebulė ant karties – saulės galios stiprinimo simbolis, o senų senovėje gal ir priemonė tas galias veikti, stiprinti. Nuo kalno riedančios stebulės – tai baidyklės, kad žmogus ne iš karto galėtų prieiti prie paparčio žiedo. Apeiginis maudymasis, vainikėlių į tekančią vandenį leidimas... Šviesos ir tamsos amžina priešprieša, kuriai mūsų moderniais laikais būtinai pritaikytume rytietiškas in ir jan sąvokas, senosios baltų pasaulėžiūros vaizdiniuose išreiškė pasaulio ir gyvenimo harmonijos, visuotinės dermės principus, be kurių juk netarptų gyvybė.

Joninių šventės prasmė individuali kiekvienam žmogui. Ji priklauso nuo to, kuo žmogus gyvena, kas jam svarbu. Prieš kelis šimtus metų Joninės buvo išimtinai jaunimo šventė, kurios vienas iš pagrindinių tikslų - šeimos sukūrimas. Šiais laikais tai jau nebe taip aktualu, šventės prasmė pakito, bet nemažai senųjų tradicijų liko. Šviesaus atminimo medicinos mokslų daktarė Eugenija Šimkūnaitė, puikiai išmaniusi žolininkystę ir senąsias tradicijas, yra pasakiusi: „Viskas priklauso nuo to, ko žmogus trokšta, galvodamas apie tą paparčio žiedą. Jei jis nori naudoti tik sau, tegu geriau jo neieško, nes tik bėdos sulauks, bet jei žmogus nori padaryti ką nors gero kitam, tai jam nuojauta pasakys, kur ieškoti paparčio žiedo, gal net į mišką nereikės eiti?“. E. Šimkūnaitė buvo draugiška, visada pasiruošusi visiems padėti. Turėjo humoro jausmą, dažnai pati juokdavosi iš savęs, vadindama save "ragana", mėgdavo vaidinti "pranašautoją", "raganauti", burdavo iš surinktų per Jonines žolynų spėdavo ateitį iš delno, sudarinėdavo horoskopus.

Paparčio žiedas yra idėja, idealas, žmogaus išminties ir gyvenimo pilnatvės simbolis. Žiūrėti 6 priedą.

1.3. Augaliniai motyvai liaudies mene

Grožio siekimas žmogui įgimtas. Net pirmykštės bendruomenės palikti ženklai stebina šių dienų žmones subtilia vidinio grožio pajautos raiška. Mums, daugeliu tūkstantmečių atitolusiems nuo uolose piešusio autoriaus, artima jo grožio samprata. Mus jaudina tie patys linijų, spalvų, reljefų ritmai, mes taip pat suprantame ir jaučiame santykį su aplinka, atpažįstame pirmykščio žmogaus nuotaiką, nors ir labai primityviai išsakyta, kartais vien tik ženklais.

Pikčiūnų kaimo koplytėlė

1 pav.

2. pav. Birutė Purlienė. "Gyvybės medis"

3. pav. "Gyvybės medis"

4. pav. "Gyvybės medis"

Iki mūsų dienų Europos tautose išsilaikęs ir individualinio meno nenustelbtas liaudies menas pasižymi tam tikru savo tautiniu charakteriu ir iš senovės paveldėtais bendraisiais motyvais. Archajiškojo liaudies meno tematiką sudaro geometriniai, augaliniai bei gyvuliniai ornamentai ar drožiniai juostose, audiniuose, namuose, namų apyvokos daiktuose, koplytėlėse, kryžiuose. (1. pav.)

Tai gaivalingas augalas — medis arba gėlė, kurie auga iš žemės, iš puodo, iš širdies. Šis liaudies meno augalas yra vadinamasai „gyvybės medis“, išreiškias savyje gyvybę gimdančios žemės galią, iš jos iškilusi vaisių (.2,3,4 pav.). Jis aptinkamas ne tik lietuvių liaudies mene, bet beveik kiekvienos tautos liaudies mene; jis aptinkamas ne tik šiandieniniame liaudies mene, bet ir ankstyvais priešistoriniais laikais. Jo negalime atskirti nuo sen. testamento gyvybės medžio, nei nuo Oriente, nei nuo Viduržemio pajūrio prieš indoeuropinėse kultūrose, Egipte vaizduojamųjų gyvybės medžių. Greta ratukų, saulučių ant molinių puodų jau nauj. akmens amžiuje pasirodo primityvios eglutės, kurios yra pati paprasčiausia medžio vaizdavimo forma. Eglutės pavidalas atsikartoja keramikos dirbiniuose ar uolų įraižose per ištisus priešistorinius šimtmečius. Ant kraičio skrynių, varpsčių, namų čiukuro, durų, langinių ar ant antkapinių paminklų nutapyti ar išdrožti gyvybės medžiai, ar šakos, dažniausiai esti trilapio, trišakio pavidalo, išsilapoję nuo 3 ligi 7 ar daugiau eilių, jie gajūs, sodrūs, dažnai pilni žiedų ar vaisių (pav.3.). Medžio gėlės viršūnėje tupi paukštukas arba iš abiejų pusių po paukštį. Gyvastingai išlapojęs medis ar lelija auga tarp dviejų arklių, gaidžių ar kt. gyvulių galvų. Mūsų liaudies mene augalo įprasminimui atstovauja dažniausiai gėlė, papročiuose jo atitikmuo yra verba, medžio šakelė, berželis. Saulutės ar rozetės pavidalo žiedai savo kilmės ir prasmės atžvilgiu priklauso labiau geometrinių ratų-žvaigždžių šeimai.⁸

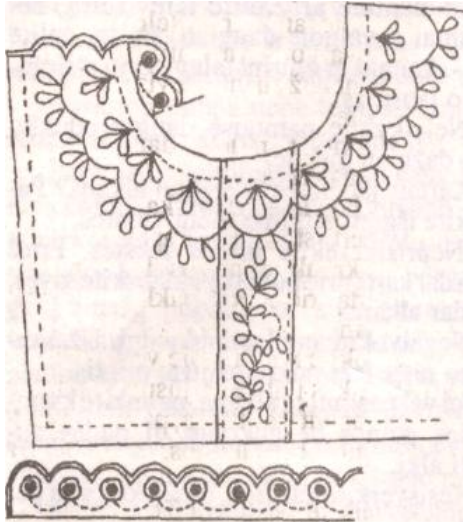

6 pav. Kaišytinės juostos

Augalų motyvais buvo audžiamos ir juostos. Kaišytinės juostos baltame fone buvo audžiamos Dzūkijoje, pasitaikė jų ir Suvalkijoje.(6. pav.) Jų raštai sudaromi iš spalvotų ataudų. Pasirinktas ornamentas iškaišomas įvairiomis spalvomis. Šių juostų fonas dažniausia yra baltas, bet pasitaiko geltonas, oranžinis ir kitų spalvų fonas.

⁸ Straipsnio autorius: M. ALSEIKAITĖ-GIMBUTIENĖ

Lietuvių liaudies mene ornamentas yra labai svarbus. Ornamentai būdavo perduodami iš kartos į kartą, tobulinami, keičiami. Neriant vąšeliu, būdavo taikomi daugiausia augaliniai motyvai ar geometrinės linijos - kryputės, kvadratėliai. Moterys nerdavo stilizuotus augalų, lapelių ar žiedų motyvus. Buvo mėgstamos rotos, lelijos, tulpės, ramunės žiedų stilizacijos.⁹

7 pav. Moteriški marškiniai. Varėnos rajonas (XIX a.). Kiauraraščiu siuvinėtos rūtų šakelės.

8 pav. Siuvinėta apeiginė paklodė

Lietuvių moteriškuose ir vyriškuose marškiniuose šis simbolis labai ryškus, ypač XIX a. Yra pavyzdžių, kur moteriškų marškinių medelis - rūta (mergystės, skaistybės simbolis), o vyriškų - ąžuolo, klevo lapeliai. (7, 8 pav.) Beje, vyriškus marškinius savo išrinktiesiems siuvinėjo merginos. Tai buvo ne tik vestuvinė dovana, o ir širdimi, protu ir rankomis išsakytas meilės prisipažinimas.¹⁰

Augalinių ornamentų dominavimas medinių ir geležinių kryžių dekore, jų pagalba suformuotas paminklų silueto panašumas į gėlės žiedą ar žaliuojantį, žydintį trišakį medį verčia manyti, kad tokios asociacijos buvo siekiama sąmoningai. (10. pav.)¹¹ Vienu atveju iš augalinės, "gyvos" medžiagos - medžio, kitu - ugnies ir žmogaus pagalba suformuotos geležies, paminklas paverčiamas augalo analogu. Iškyla klausimas, kodėl užsakovai nepasitenkino lakoniška, tačiau savaime informatyvia, esminę krikščionybės idėją išreiškiančia lotyniško kryžiaus forma? Galimi atsakymai glūdi specifiniame mąstyme, t.y. paminklo kaip sakralinio *simbolio* traktuotėje.

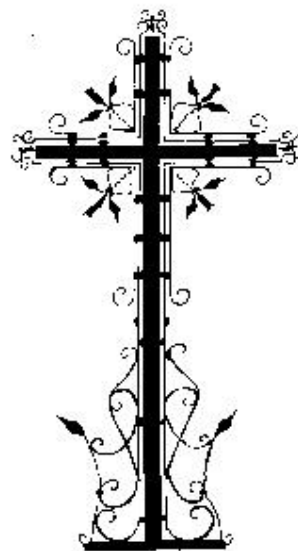
⁹ Morkūnienė Zita "Nerimas vąšeliu 500 pavyzdžių" V, 1991

¹⁰ Dundulienė Pranė "Lietuvių etnografija" V, 1982

¹¹ Zabulytė- Sapijanskienė J., XIX a. pab. - XX a. pr. geležiniai antkapiniai kryžiai, Liaudies Kultūra, 2000, Nr. 5, p. 28.

Anksčiau aptartų pomirtinio gyvenimo vaizdinių apie natūralų mirusiojo sielos perėjimą į medį, gėlę, gėlės krūmą bei konkrečių medžių ir gėlių nuorodos įgalina pabandyti atsekti šios sampratos ir antkapinių paminklų plastikos prasminius ryšius. Jeigu liaudies dainose sakoma, kad ant motulės kapo išaugo liepelė, pušelė, o bernelis pavirto ąžuolu, berželiu, sakmėse mirusi mergelė pražįsta lelija, rožės žiedu ir toks pomirtinis sielos virsmas, kaip gyvybės tęstinumo forma laikomas natūraliu reiškiniu, tai ir antkapinis paminklas, primenantis trišakį medį ar trilapį augalą - “leliją”, keturlapį žiedą (geležiniai kryžiai), ar mediniuose rožės - rozetės, “saulutės” žiedą, galėjo turėti prasminius *įsikūnijimo augale ir besitęsiančios gyvybinės jėgos palaikymo įvaizdžio atitikmenis*. Be to, klajojanti, į paukščius, bites, plaštakes įsikūnijusi siela čia jaučiasi kaip tikruose namuose, - jai skirtas būstas turi *medžio, gėlės siluetą, t.y. tokiai sielai sukuriamas specialus analogas*. Šį aspektą dalinai patvirtina anksčiau minėtas tikėjimas, kad laidotuvių apeigose naudojami medžiai - laikina sielos buveinė: medžių palikimas prie kapo leidžia manyti, kad jų vaidmens aktualija turėjo išlikti iki to laiko, kol buvo pastatomas *stulpinis* paminklas, šiuo atveju primenantis medį ar augalą. Savita tokios traktuotės motyvacija sutinkama etnografinėje medžiagoje, kur aiškinama: “Jei dūšiai skirta atgaila tose vietose, tai ji prie kryžiaus sušyla...”¹²

Aptariamai hipotezei reikšminga ir M.Gimbutienės mintis, kad buvo tikima, jog mirusiajam susijungus su žeme, gyvybinė jėga, atsiskyrusi nuo mirusiojo, slypi pačiame kape ir aplink jį, ypač medžiuose, gėlėse ir ant kapo augančioje žolėje¹³, todėl net iki XX a. pradžios - vidurio kaimo kultūroje vyravo įvairūs tabu: negalima šienauti kapinių žolės, kirsti žaliuojančių ir nudžiūvusių medžių, skinti gėlių, nes skriaudžiamas mirusysis. “Iš kapinių žolės kraujas teka” sakoma liaudies patarlėje.

10 pav. Žagarės Raktuvės kapinių kapo kryžius. Dydžiai: 149x85 cm. A. Šakarnytės piešinys.

¹² N. Marcinkevičienė, min. veickl., p. 20.

¹³ M.Gimbutienė Senovinė simbolika..., p. 99

Tobulėjant darbo įrankiams ir atsirandant naujoms medžiagoms, keitėsi ir tobulėjo ornamentinis dekoras. Ypač tada, kai žmonės išmoko iš natūralių gamtinių medžiagų (suodžių, augalų lapų, šaknų, žievių) gaminti dažus. Puošiamo objekto plokštumas pradėta spalvinti. Atsirado nauja ornamentavimo technika – daugiaspalvė baldų (skrynių, spintų, rečiau – lovų ir

11. pav. Skrynia. 1888 m.

12 pav. Skrynia. Telšių r. 19 a.

stalų) tapyba, Lietuvoje plačiau naudota nuo XVIII a. II pusės. Puošniausiai buvo dekoruojamos kraitinės skrynios, nes jos buvo vertingas ir ilgiems metams įsigijamas baldas (užėmęs ypatingai svarbią vietą tradicinėse lietuvių vestuvėse), kuriame merginos laikė savo kraitį – audinius ir drabužius. Kraitinių skrynių puošybai būdavo pritaikomi gamtoje matomi spalvų deriniai: ant sodresnės spalvos – mėlyna, žalia, vyšninė ar ruda – nudažyto fono šviesesniais arba ryškesniais dažais ištapomi augalo žiedai, pumpurai ir paukščiai (11,12 pav.). Žiūrėti 1 priedą.¹⁴

1.4. Žolynai kaip kūrybinė žaliava

Gėlės, šiaudeliai, medžių žievelė, vytelės. Tai skirtingos forma, spalvomis, atsparumu šalčiui, šilumai medžiagos. Į jas jau seniai atkreipė dėmesį naudoja įvairiems dalykams bei meno kuriniams gaminti.

Bene gležniausia medžiaga – įvairiausios žolės, gėlės, gelių žiedlapiai, samanos. Medžių ir krūmų lapai. Iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad jos tinka tik puokštei vazoje komponuoti ar šieniui. Tačiau jau seniai žmonės darė paveikslus iš džiovintų lapų, gelių žiedlapių. Iki mūsų laikų išliko paveikslukų, kurie atrodo lyg nutapyti iš gelių žiedlapių ar medžių lapų padarytos kompozicijos. Išlikę įvairūs meno kūriniai iki šiol jaudina ir žadina mūsų vaizduotę. Matyt, todėl ir dabar žolės ir gėlės naudojamos paveikslams, atvirukams, žaislams eglutei daryti.

¹⁴ A. Keturka, SPALVA Lietuvių liaudies baldų puošyboje, V 1987, 56 psl.

E. Darulis toliau ieško kažko naujo savo miniatiūrose.(13. pav.) Lipdydamas „blynus“ iš žolės, medžių lapų, gėlių ir kitų augalų jis ieško naujų meniškų, gal net meniškesnių už pačius paveikslus „drobių“ ir „rėmų“. Paveikslo pagrindas ir kartu rėmas, sukurtas iš augalų masės atrodo tarsi kregždės lizdo detalė. Šis pagrindas, ant kurio užtapomas kažkoks lyg ir nebaigtas gamtos siužetas – vientisas kūrinys. Egidijaus aliejines miniatiūras reikia vertinti, vertinant ir kūrinio „drobę-rėmą“, ilgai lipdytą ir minkytą rankomis, po to kelis mėnesius džiovintą ir brandintą saulėje. Autorius panašiai ir tapo – ilgai trina paveikslo gruntą ir vėl pertrina smulkiais teptukais tol, kol paviršius tampa turtingas kaip ir žolių, žiedų, lapų pagrindas. Tokioje kūryboje dailininkas rizikuoja tapti suvenyrų kūrėju, bet išvengia to savo specialiai „grubiu“, „išvargintu“ ir „vaikišku“ bandymu pavaizduoti „tai į ką žiūri mūsų akys, bet ne visada mato...“.

13 pav. E. Darulio miniatiūros

14 pav. Laima Dzigaitė „Golgota“

Autorė Laima Dzigaitė subtiliai prakalbina tylas ir kuklias žoleles, parinkdama jų ir kitų paveikslų detalių pastelinius tonus bei atspalvius. Turėdamas lakią vaizduotę, sako dailininkė Laima Dzigaitė, šis daiktas tampa estetikos objektu, į kurį įdedami tavo fantazijos vaizdiniai. Ar tai būtų bambuko pluošto ar karklo vytelių dirbinys, visa tai turi pirminę sąvoką: AUGALŲ PASAULIS. Skamba kaip: Kitas pasaulis. Apsidairydami savo artimoje aplinkoje, būdami įvairių geografinių platumų miestuose ar kaimuose, mes kaip prigimtinį dalyką suvokiame šalia esančią augalų oazę, kultūriškai išpuoselėtą ar laukinę pievą, kur moterys renka gydomąsias žoleles, botanikai – herbariumus. Augalus, turinčius savo nenuspėjamą pasaulį, kurį

reikia suprasti, norint kalbėtis su augalais taip, kad galėtum betarpiškai sudėlioti savo kūrybinio bendravimo ir mąstymo kampus.

„Siužetinės kompozicijos meilės, mirties, vilties, prisikėlimo dvasia, tiesiog panardina į paslaptinę augalų mozaiką, surinktą dailininkės Laimos Dzigaitės rankomis (14 pav.). Mintis, sudėliota per augalus, subtiliai trapi, pagilinta pastelinių spalvų perėjimais iš rausvų gelsvų pustonių į gelsvai matinį, besikeičiantį saulėto spinduliavimo link, kur nėra horizonto. Pagalvoji apie kitą šalia mūsų egzistuojantį gyvenimą, kuriame sustojęs laikas, tik kinta augalų spalvos: nuo pelynų, baltos iki tamsiai rudos...O žmogaus figūrėlės, mažesnės už augalus, keliauja savojo kalno, vardu IŠSIPILDYMAS, link. Augalas turi tave įsileisti, sako dailininkė, todėl turi augti kartu su juo, surasti kalbą. Kaip atsiskyrėlis, kad išmoktum paukščių ir žvėrių kalbą. Tik tada tarsi kas pastumtų ir leistų sudėlioti tokias siužetines kompozicijas, remiantis Pasaulio sąranga, aprėpia kitas žmonijos kultūras, kuriose mistinė augalų esybė organiškai įsilieja į buitį, į ritualines apeigas, į mūsų betarpišką kaip ir su vandeniu, ugnimi, oru, žmogišką gyvenseną.

15 pav. Jurga Ivanauskaitė. "Žaliasis angelas Rapolas arba Rafaelis"

16. pav. Jurga Ivanauskaitė. "Mėlynasis angelas Nut"

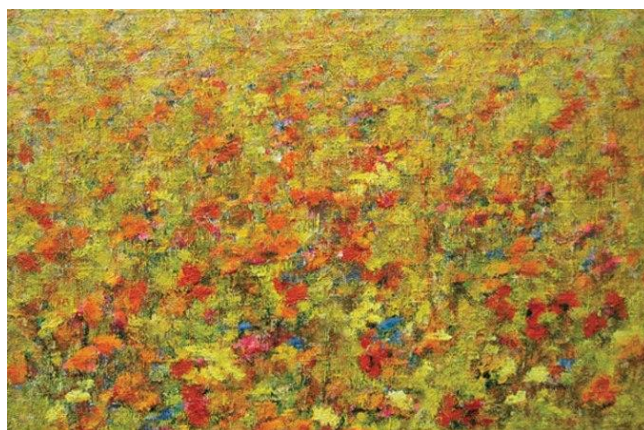
Šia technika taip pat kūrė ir Jurga Ivanauskaitė, išskirtinis šių paveikslų bruožas angelai, pražyde gėlėmis.(15,16 pav.) Visa paslaptis ir grožis glūdi atlikimo technikoje į tradicinę tema pažvelgta kitu kampu. Pradėjusi piešti angelus, pagalvojau, kad įprasti dažai ne visai tinka perteikiant anapusinių būtybių pavidalus, todėl nusprendžiau juos dėlioti iš džiovintų augalų. Vienos gėlės

buvo man dovanotos įvairiomis progomis, kitos – parsivežtos iš tolimų kelionių ir šventų vietų. Yra čia kuklių augalėlių, surinktų lietuviškuose miškuose ir pievose, tačiau kartais paprasta petražolė gali virsti prabangiu aukso ornamentu, o apelsino žievelės supleventi sfinkso sparnais. Angelų pavidalai sukurti klijuojant džiovintas gėles, lapelius, žiedlapius. "Įprastiniai dažai ne visai tinka perteikti anapusinių būtybių pavidalus, todėl rinkausi džiovintas gėles" sako dailininkė.

3. Meninės žolynų interpretacijos profesionaliosios dailės kūrinuose

3.1. Žolynai tapyboje, fotografijoje

Kaip kalba filosofas Geraldas Jankauskas: „...kūryba tai tarsi gelbėjimosi ratai nuo šizofrenikės valstybės klijuojamų etikečių...“. Ir dar - maždaug tokios šio filosofo mintys apie vaizduojamąją (ir kitokią meninę) kūrybą: dailininkas, užsidaręs savo dirbtuvėse, tyliai kaunasi su savo sąmonėje įaugusiomis klišėmis, kanonais, kurie nuo gimimo sąmoningai ar nesąmoningai buvo skiepijami tėvų, mokytojų, valdžios institucijų... Pasaulėvaizdžio formavimas taip pat vykdomas organizuotai – masinėmis informacijos priemonėmis. Atsižvelgiant į tam tikras socialines situacijas visuomenė „ugdoma“ ir „derinama“ taip, kad atitiktų visus kodeksus ir kodus, pagal kuriuos mes susikalbame ir sutariame tarpusavyje. Vieni reiškiniai pridengiami, - kiti papudruojami. Vieni socialiniai sluoksniai globojami, kiti prislegiami. Randasi visiems patogi socialinė FORMA. Tačiau dailininkas, savo kūryboje toliau ir giliau „pabėgęs“ nuo visiems priimtinių bendravimo formų tampa nebesuprantamas ir nebpriimtinas kaip „normalus“ bendroms normoms pritaikytai visuomenei...

17 pav. Stasio Mostauskio prarasto rojaus
nostalgija

Dailininko įkvėpimo šaltiniai ir meninės išraiškos priemonės labai įvairios. Daugelis dailininkų įkvėpimo semiasi gamtoje.

Improvizacijas žydinčių pievų temomis - atsiskleidžia dailininko tapybinio mąstymo rafinuotumas.

Stasiui Mostauskiui labai svarbus emocinis santykis su tapomu objektu, jį sudominusių motyvų fizinis jusliškumas. Iš čia kyla išskirtinis dėmesys kolorito, atmosferų, apšvietimo, tarsi iš impresionistų paveikslų atkeliavusiai mirguliuojančių vaizkų spalvų magijai, nuotaikų pokyčiams, faktūroms, spalvinėms dėmėms, jautriai tapymo manierai, abstrakčių geometrinių, linijinių, stilizuotų, ženklinių formų santykiams. (17,18 pav.)

18. pav. Stasio Mostauskio prarasto rojaus nostalgija „Žemė I, II, III“

Pievos savaime dailininkui nėra gražios (grožis kaip estetinė vertybė jį menkai jaudina), tačiau jos kaip iš pašamonės išplaukiantis saldus ir giedras vaikystės prisiminimų ar svajų srautas užlieja dailininką, veikia jo jusles, pasaulėjautą. Štai ką jis pasakoja apie vieną giliai įstrigusį sapną, kuris tarsi tapo gelminiu impulsu, pastūmėjusiu kurti ciklą „Pievos“

19. pav. Dainius Galiauskas

20. pav. Dainius Galiauskas

Paslaptingą gamtos alsavimą juntame tapytojo Dainiaus Galiausko tapybos darbuose kuriuose atsispindi žolynų koloritas, jų šlamėjimas. (19,20. pav.). V. Tamoliūno stichiškuose žolynuose simetrijos mažoka, užtat mistinio švytėjimo - apstu. (21. pav.)Tas augalų švytėjimas yra esminė jo darbų tema ir holistinis, jungiantis principas.

V. Tamoliūnas yra autentiškas tuo, jog šitą būties darną ir gyvybės šventą spindesį suvokia gamtiškai, sakytume, panteistiškai, įžvelgdamas ją smulkiiausiose gyvosios gamtos elementuose (kaip Algimantas Kezys gamtos peizažo cikluose). Dailininko trauka prie elementariausios gyvybės formos - žolynų tarytum liudija agrarinės kultūros, žemdirbio genetinį kodą. Šie žolynai - savotiška organinė kosmoso mandala, kurioje nėra jokių egocentrinio asmeniškumo ženklų, greičiau tai išsilaisvinimas iš solipsistinio ego kalėjimo ir atsivėrimas pirmapradei tauriai būčiai. Būties juk yra augimas, gyvybės skleidimasis (plg. Brahmano etimologiją - *brih*, medis).

"Šiuose darbuose – tai atsigręžimas į mus supantį

gamtos pasaulį ir jo tobulą paprastumą. Pasirinktas žolynų motyvas, tylus jų kalbėjimas, šviesa, atsklandanti iš glūdumos - tai noras sustabdyti laiką, kuris sudvasintas ir perkeltas į idealizuotą sąmonės ekraną, pasireiškia ten ne ženklo, simbolio, bet būties pavidalu. Minimalistinis vizijos provaizdis, žolių stiebeliai, tampantys virpančiais erdvės miražais - tai bandymas išreikšti ontologinės ramybės pojūtį.

21 pav. Vytautas Tamoliūnas „Žolynų misterija”

Žolynai fotografijoje

Fotografuojant žolynus yra prasmė tas praėjimas, judesys, tarpusavio santykiai, nuotaikos slepia amžinus dalykus. (22. pav.) Stebi tą aplinką, tas pamiškes, pievas, kas juose pastovaus ir kas kinta, ne tik spalvų kaita, šešėliai, formos, judesys tai yra laiko ženklai, žolynai išpairo, išrašo laiko dvasią savo judesiais, savo šlamėjimu, atrodymu, aplinkybėmis. Ir tai vyksta

22 pav. Rimgaudo MALECKO iliustracija

23 pav. Romualdas Gagauskas
„Žydėjimas“

bet kokiame laike, kartojasi nuo seniausių laikų. Kai staiga tai atpažįsti, pasidaro labai gera, nes supranti, kad esi tęstinis kažkas tikrai įvyko konkrečiu momentu, ir kartu tai yra amžina. Pievų, laukų, pamiškių vaizdai įdomi scena. Kai nieko nevyksta, o tiktai teka, ir tu stebi tai pats didžiausias dalykas.

Bene įdomiausiose, Dangirutės ir Rimgaudo Maleckų, meninėse nuotraukose dominuoja augalai. Kartais net sunku juos pastebėti, nes, anot autorių, fotografuoti tik tai, ką matai, - nėra menas. Reikia kurti naują regimybę per formų santykius ir dėmių bei linijų kompoziciją. Gamtos ir fotomeno sintezės viršūne Rimgaudas ir Dangirutė Maleckai laiko Rimanto Dichavičiaus albumą „Žiedai tarp žiedų“, kuris, beje, buvo išleistas fantastiniu Lietuvai - milijoniniu tiražu Kinijoje.

“Atsimenu, mažas būdamas gulėdavau pievoje ir negalėdavau atitraukti akių nuo žolynų.

Mane stulbindavo jų formų įvairovė, spalvos. Beje, formos vergas. Tiesą sakant, tai

suprantama - nėra meno be formos, o aš juk visą gyvenimą paskyriau meninei fotografijai", - kalbėjo Rimgaudas.

Žmogui įprasta blaškytis tarp įvairiausių tikrovių ir pasaulių, tačiau geram menininkui pasaulis nesidvejina, jis turi vieną, savo paties

kuri
amą

25 pav. Romualdas Požerskis

Šontos, Audriaus Zavadsko, Juliaus Vaicekausko, Aleksandro Macijausko, Juozo Kazlausko, Antano Sutkaus. Vaclovo Strauko ir kitų autorių nespalvotosios nuotraukos, priskirtinos klasikiniam peizažui.

Vėlesnės kartos fotografai – Alfonsas Budvytis, Vytautas Balčytis, Kazimieras Mizgiris ir kiti – beveik nenutolsta nuo klasikinio vaizdo, tačiau labiau linksta į vaizdo fragmentavimą, pasitelkia tonavimą ar kitas fotografinės raiškos priemones. (25, 27. pav.)

27 pav. Kazimieras Mizgiris

kau

24 pav. Raimondas Paknys. "Trakų apylinkės". 1996 m.
urtą ar perkuriamą pasaulį. Visa kita jam yra reikšminga tiek, kiek tai dar laukia jo prisilietimo.

Daugelis Lietuvos fotografų kuria peisažines nuotraukas. Didelę dalį sudaro ankstesnės kartos Jono Kalvelio, Algimanto Kunčiaus, Virgilijaus

26 pav. Mariuszas Widerińskis

Šiuolaikinį spalvotąjį peizažą

kuriantys autoriai Romualdas Rakauskas, Romualdas Požerskis, Gediminas Kudirka,

Raimondas Paknys žavisi spalvų gausa, jų raiškumu ir tik nedaugelis jų (R. Paknys, R. Požerskis ir dar vienas kitas,) spalvinėse dėmėse išvelgia komponavimo priemonę ir ją sėkmingai naudojami. (24 pav.) Panašių įrašų – laiko ženklų – M. Widerynskis ieško ir peizažuose. (26 pav.)

Yra du fotografijos tipai. Pirmasis kuria garsą, sureikšmindamas akimirkos svarbą ir paversdamas ją unikalia, nepakartojama vertybe. Antrasis tipas - nebylus slenkančio laiko stebėjimas. Tokia linkme dirba fotografas Sigitas Kondratas. Fotografija, atlikta ilgų ekspozicijų technika - tarsi filtras, pro kurį prasiskverbia tik tai, ką būtų galima pavadinti amžinybės nuotrupomis, prisiminimais be datų ir vardų.

28 pav

29 pav

30 pav.

31 pav. Sigitas Kondratas

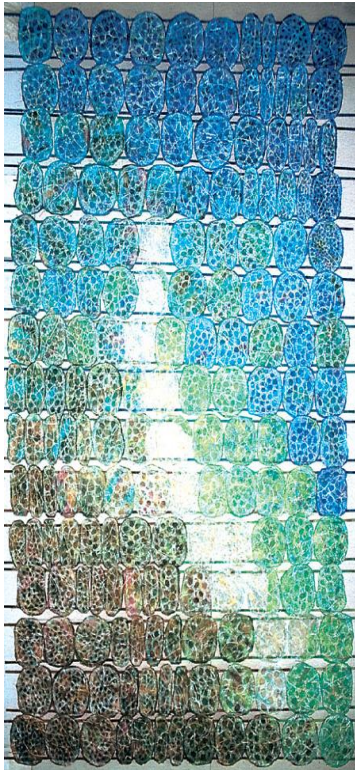

32 pav. Sigitas Kondratas

3.2. Interpretacijos žolynų tema meninėje tekstilėje

33 pav. Margarita Taurinskienė
"sidabriniai žolynai" 2005 m.
94x50x4 cm.

34 pav. Wakako Yamaguchi
Upeliukas

Unikalūs šiuolaikinės tekstilės meno kūriniai yra labai įvairūs turinio, formos, atlikimo ir medžiagiškumo prasme. Tai mini objektai, plokštieji audiniai, trimatės kompozicijos, erdvę formuojančios instaliacijos. Pagal paskirtį tekstilės meno kūriniai yra funkcionalūs, dekoratyviniai, konceptualūs; pagal atlikimo būdą – austi, marginti, nerti, pinti, siūti, siuvinėti, velti, klijuoti, atlikti šiuolaikinėmis autorinėmis technikomis. Menininkų J. Urbienės, E. Tamašauskienės, M. Taurinskienės, J. (33 pav.) Petruškevičienės, D. O. Jonelienės darbai skiriasi stilistika bei tematika, tačiau juose galima lengvai apčiuopti bendrą tendenciją matyti ir kalbėti apie pastovias gyvenimo vertybes, jų nekintamumą. Apie tai byloja ne tik natūralių augalinių dažų naudojimas (M. Sinkevičienė, Junko Yoshida, J. Urbienė, J. Petruškevičienė), jais išgauti subtilios monochrominės spalvinės gamos niuansai, bet ir tematiniai žvilgsniai

35 pav. Marijona
Sinkevičienė
Žydintis vanduo

pagarbiai, jautriai liečiami tolimi praeities prisiminimai. Jų atraižos ar atspaudai prabyla kitokia,

36 pav. Daiva Zubrienė Žvilgsnis – raudonis, geltonis; violetas.

37 pav. J. Šmidtienė „Spindėjimas“

dar negirdėta plastine kalba (Ran Jiang „mėlyna fantazija“, M. Sinkevičienė „Žydintis vanduo“ 35 pav.) ar vienatvės tyloj pabyra pajūrio akmenėliais, atgyja linguojančiu pievų žolės ritmu (M. Taurinskienė "Akmenukai" I, II, "Sidabriniai žolynai", Wang Bo „Vėjas. Saulė. Lietus“. Audur Vestesdottir „Neišsenkantis šaltinis“, Wakako Yamaguchi „Upeliukas“ (34 pav.). Kitų tekstilininkų darbuose daugiau žaidimo, valiūkiškumo ar tiesiog gyvenimo džiaugsmo. Kūriniuose vyrauja išraiškingesnės spalvos, juose tarsi pritaria raudonos, geltonos ir violetinės spalvų erdvėje pasimetę gėlių, žolinų motyvai (Marius Zavadskis Šv. Lauryno grotos 2005 (38 pav.), Daiva Zubrienė Žvilgsnis – raudonis, geltonis; violetas. (36 pav.) J. Šmidtienė., „Spindėjimas“ .

Dažnai skatinama dailininkus susitelkti ne tiek į originalių meninių idėjų ar netradicinių eksponavimo būdų paieškas, kiek į patį tekstilės kūrinį, išryškinant specifiskąsias jo savybes –

38 pav. Audur Vesteinsdottir
„Neišsenkantis šaltinis“

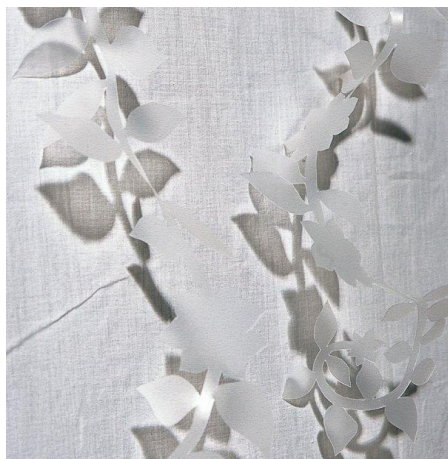

39 pav. Marius Zavadskis ŠV. Lauryno grotos

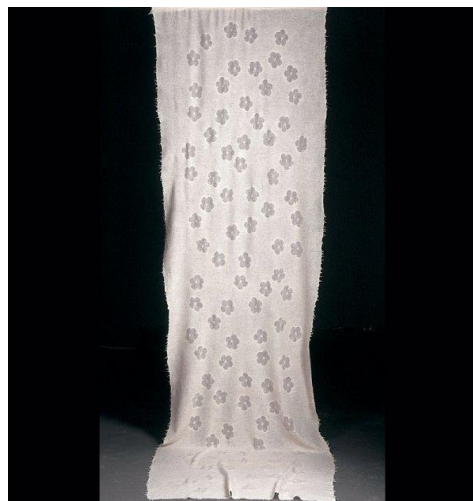

40 pav. Kakuko Ishii DARBAS-05-Tp

paviršiaus faktūras, spalvinių derinių ekspresiją, įvairialypes vienos ar kitos medžiagos bei technikos teikiamas galimybes. Sumažėjo jaunatviško žavėjimosi naujų technologijų taikymu tekstilės objektuose. Vėl grįžtama prie amato puoselėjimo – kruopštaus audimo, tradicinės

41 pav. Krista Leesi Herbia

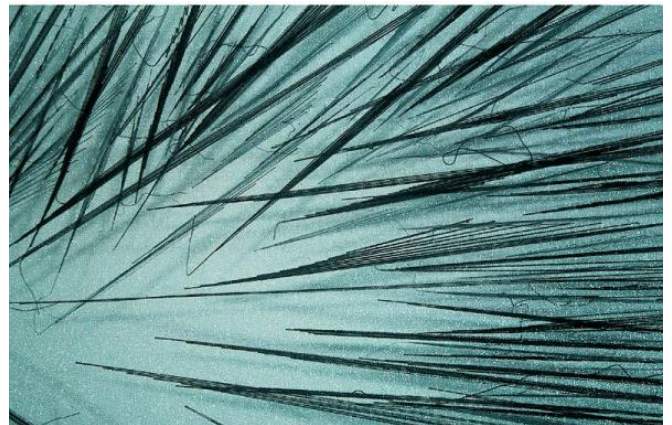
42 pav. Mare Kelpman „GĖLĖ“

šibori technikos, siuvinėjimo rankomis ar mašina. Tebėra populiarios autorinės technikos. Dailininkų fantazija kaip tekstilės pluoštus leidžia panaudoti kuo įvairiausias medžiagas. Jau įprato akis tekstilės parodose prie polietileno, popieriaus ar metalo vielų konstrukcijų, dabar (ne be kitų šiuolaikinio meno rūšių įtakos) į tekstilės kūrėjų rankas patenka tokios organinės kilmės materijos kaip žmogaus plaukai ar šuns oda. Stebint ne vieną iš pirmo žvilgsnio į rankdarbį panašų objektą, kūnu nubėga lengvas šiurpulys...

Akivaizdu, kad šiandieninė tekstilė veikiau žaidžia dekoratyvųjį meną, nei iš tikrųjų tokia yra, manipuliuoja žiūrovo sąmonėje įsitvirtinusiomis vertinimo klišėmis, diskutuoja su savo pačios tradicijomis, plėsdama ir tarsi bandydama ribas, iki kurių gali eiti. Nėra abejonių, jog įprastos jos, kaip interjerų puošėjos, priedermės jau pamirštos. Šiuolaikinė tekstilė, nepaisydama jos meninei tapatybei postmodernistinės kultūros tarpsmo aplinkoje gresiančių pavojų, tvirtai pasirinkusi savarankišką ieškojimų kelią. Laikas, kai turėdama tenkintis „antraplaniais“ vaidmenimis ji vis prie ko nors buvo taikoma, jau praeityje. Šiandien tekstilės kūrėjus į priekį veda noras išbandyti tai, kas dar nepatirta. Kita vertus, neprarasti savitumo šiai sričiai padeda jos atstovų išlaikyta pagarba amatui. Žinia, viliojanti pažinimo magija ne vieną yra nuvedusi klystkeliais ar pastūmėjusi į nuopuolį, tačiau tik ji leidžia patirti jokiais matais neišmatuojamą kūrybinio atradimo džiaugsmą.

43 pav. Ran Jiang „Mėlyna fantazija“

44 pav. Wang Bo Vėjas. Saulė. Lietus

Atrodo akivaizdu, kad tekstilė kaip požiūris į meną turi galimybę įgauti prasmių, kurios apleliuoja į savivoką, asmeninius ir bendrus prisiminimus, elementarų saugumą. Geriausiu atveju. Vietos, technologijų ar konteksto požiūrių visi šie darbai pasižymi konceptualia idėja,

pagrįsta geru tekstilės medžiagos procesu ir vertybiniu supratimu. Tai stuburas, kuris pateisina šiuos kūrinis.¹⁵

M. Žaltauskaitė Grašienė pristato kūrybinį projektą, įgyvendintą kompiuterinėmis žakardinėmis staklėmis TC-1 – vienintelėmis Baltijos šalyse (45 pav.). Naudodama kompiuterinę žakardinę technologiją siūlų pagalba, atkartojų žmogaus audinių struktūras, kurios pavirsta į naujas formas ir būvius. Tekstilinėse savo darbuose varijuoja įdomiomis plastikomis - siūlais ji perteikia įvairiausias žmogaus pojūčius:

45 pav. M. Žaltauskaitė „HUMAN“

šilumą – šaltį, sunkumą – lengvumą, minkštumą – kietumą. Jos darbuose atsiskleidžia jungtis tarp fotografijos, technologijų ir tekstilės.

Pastarąją tekstilės techniką traktuodama kaip kūrybinę interpretaciją, dailininkė Jūratė Petruškevičienė ėmė laisvai improvizuoti, ieškoti naujų audinio plastikos formų: sluoksniuoti natūralias ir sintetines medžiagas, keisti ir formuoti paviršius, ieškoti vis naujų medžiagos paveikimo, apdorojimo, jungimo būdų. (46, 47 pav.)

46 pav. Jūratė Petruškevičienė. *Žydėjimas*.

47 pav. Jūratė Petruškevičienė. *Augalai*. 2006–2007

¹⁵ Kauno bienalė TEXTILE O5, 2005.

Išorinio pasaulio triukšmo ir vartojimo vergystės atsisakanti J. Petruškevičienė savo kūrinuose panyra į estetiką ir grožį – apmąsto gamtos ciklą, metų laikus, ženklus, spalvas. Gamtos procesams jautri menininkė japonų tekstilės techniką pasirinko neatsitiktinai. Šibori technika apdorojamas audinio paviršius asociatyviai susijęs su gamtos faktūromis ir formomis. Kaip žinia, ši technika gali būti naudojama ne tik kuriant raštus audinyje, kaip buvo daroma tradiciškai, bet ir sutraukti medžiagą į apimties formas (angl. *shaped resist forms*) (48 pav). Faktūrų, spalvų ar šviesos žaismo efektai menininkės kūrinuose neatsiejami nuo atlikimo kokybės ir pagarbos rankų darbui.

48 pav. Jūratė Petruškevičienė. *Šalna*. 2007, kapronas, šibori, 250x25, 3 vnt.

49 pav. Jūratė Petruškevičienė. *Surūdijusi pieva*. 2007, natūralus šilkas, augalinis dažymas, šibori, šenilas, 130x300

Skirtingai nei dauguma šiuolaikinio Lietuvos meno atstovų, tekstilininkė Jūratė Petruškevičienė stengiasi ne neigti žmogaus santykį su gamta ir natūra, o atvirksičiai – stebėti ją ir panaudoti tai, kas natūralu bei įprasta mūsų aplinkoje – augalinės kilmės dažus, gaunamus iš

lapų, žiedlapių, uogų, žievių... Paklausta, su kokiais audiniais labiausiai mėgsta dirbti, menininkė sako, jog sintetinį audinį daug lengviau dažyti ir formuoti, o jos mėgiamas šilkas reikalauja itin didelio kruopštumo ir laiko. Šilkinis meno kūrinys ne toks ilgaamžis ir patvarus, tačiau menininkei vis dėlto mielesnis. Išraiškos įvairovės mokydamosi iš gamtos, šilkinį audinį Jūratė paverčia plastišku, faktūrišku gamtos atspindžiu: „*Šibori* technikos formuojamas audinio paviršius dažnai asocijuojasi su gamtoje egzistuojančiais paviršiais ir formomis, todėl ir renkuosi gamtos temą“, – teigia menininkė. Besigilindama į technikos subtilybes, ji nepaliauja eksperimentuoti: *šibori* derina su *šenilo* technika, siuvinėjimu, aplikacija. Siekdama surasti savąją tekstilinę kalbą, sako neprarandanti noro ieškoti naujų, asmeninę ir profesinę pažangą įtvirtinančių sprendimų. Vienu įdomiausių savo kūrybinių eksperimentų dailininkė įvardija įvairių rūšių šilko dažymą rūdimis. „Geležis, laiko veikiama, rūdija, taip, kaip metų ciklas žydinčią pievą paverčia „surūdijusia“. Spausdinimo rūdimis procesas gana nenuspėjamas ir sudėtingas“. Pavyzdžiui, kūrinyje „Surūdijusi pieva“ (2007 m. 49 pav.) menininkė jungė įvairių rūšių *šibori* ir *šenilo* technikas.

Tarp šiuolaikinės profesionaliosios tekstilės menininkų Jūratė Petruškevičienė išsiskiria emocionalių santykiu su pasauliu, atida ir dėmesiu aplinkai. Iš atskirų gamtos elementų ji sukuria savo meninę mozaiką šilke. Viskas iš gamtos, iš aplinkos, iš ten, kur ji pati. Puoselėdama subtilų ir jautriai pastabų santykį su greta esančiais daiktais, dailininkė kuria savą tekstilinę, medžiagišką pasaulio estetiką. Rudens kolorito, laisva tapymo technika ji kalba apie nykstančio, bekeičiančio pasaulio būvius, laikinumą ir grožį.

4. Darbo koncepcijos vystymas ir meninės vizualizacijos galimybių numatymas

Dirbu Utenos rajono Tauragnų Eugenijos Šimkūnaitės pagrindinėje mokykloje dailės ir technologijų mokytoja. Tauragnai – mažas Rytų Lietuvos miestelis, bet pagarsėjęs gražia gamta, giliausiu ežeru ir mokslininkės E. Šimkūnaitės gimtine. Eugenija Šimkūnaitė viso savo gyvenimo būdo, įpročių pradžia mato vaikystės aplinkoje, auklėjime. Savo gyvenimo kelio nelaiko kažkuo ypatingu, - „kiekvienas žmogus ypatingas“, - tačiau pripažįsta, kad kito darbo dirbti – ne su augalais – „turbūt negalėtų“. O ką dirbti, kurią augalų sritį – padiktavo laikas, aplinkybės. Ėmėsi to, kas buvo aktualiausia, reikalingiausia – vaistingųjų augalų resursų.

Žolininkė valgumo kiekviename reiškinyje. Turėjo savitą mąstymo savarankiškumą ir platumą. Tas savas žvilgsnis, savas vertinimas visur, apie ką kalbėsi – apie istoriją, politiką, teatrą, literatūrą, muziką ar meną. Ji mokėjo tvarkyti gyvenimą savo valia, tai – darna su gyvenimu.¹⁶

Apie šią garsią asmenybę rašiau bakalauro darbą „Atminimo vyšnia“, tai testinis darbas. Šios garsios asmenybės nuveiktų darbų, gamtos pajautimo ir puoselėjimo įtakota sukriau tekstilės kolekciją „Žolynai“. Garsios žolininkės tikslas yra žmogų priartinti prie gamtos, žolinų grožio, supažindinti apie jų teikiamą naudą žmogui. Savo kolekcijos konceptualia tema „Žolynai“ tai pievų aliuzijos¹⁷ kurią sudaro trys objektai „Ryto gaiva“, „Dienos žaismingumas“ ir „Vakaro paslaptys“ noriu parodyti ir pajusti žolinų grožį, skatinu domėtis augalais ir jų teikiama nauda. Žolynų paunksmėje galima rasti užuovėja nuo mus supančių negandų ir negerovių. Žmogus čia gali rasti ramybę, grožį, paguodą, atskleisti slapčiausius savo norus ir troškimus, išsakyti rūpesčius ir vargus.

Nuo senų senovės žmogus buvo susigyvenęs su supančiais augalais, žolynais. Jis suprato, kad su jais nepakariausi. Galima tik geruoju sugyvenant naudotis jų teikiama nauda, susilaukti palankumo. Žmogus, džiaugdamašis augalais, mylėdamas juos visa širdimi, suprato negalįs net pamanyti apie tai, kad išdrįstų kelti ranką prieš juos.

Augalai visais laikais darė didžiulę įtaką žmogaus gyvenimui.

4.2. Projektinė - grafinė, maketinė meninės idėjos raiška

Meninio įkvėpimo sėmiausi gamtoje, vaikščiodama po E. Šimkūnaitės mišką¹⁸, stebėdama augalų gyvenimą, formas, spalvas, kurias užfiksavau fotografijose (50 - 67 pav.).

¹⁶ Bakalauro darbas „Atminimo vyšniai“, Inga Šaučiūnienė, Šiauliai 2007.

¹⁷ Aliuzija – užuomina. Tarptautinis tautinių žodžių žodynas, V 2001,2003.

¹⁸ Utenos raj. Tauragnų mstl. Labės ežeras.

Aš manau, kad žmonės daugiausiai fotografuoja norėdami išreikšti save, savo požiūrį į supančią aplinką. Žinoma, daugelis fotomėgėjų fotografuoja prisiminimui. Vieniems tai yra hobis, kitiems (profesionalams) duona kasdieninė. Dabar, esant skaitmeninei foto technikai, viskas supaprastėjo. Tačiau kaip nebūtų keista, net ir turint labai gerą ir brangią foto aparatūrą, galutinis rezultatas priklauso vien tik nuo žmogaus, o jokia būdu ne nuo technikos.

50 pav.

51 pav.

52 pav.

53 pav.

Man tai viena iš saviraiškos priemonių. O kartu - galimybė pažinti save, pasaulį, mokytis, suprasti, tobulėti. Fotografuodama galiu pamatyti daugiau. Fotografija suteikiantis galimybę matyti šviesą, formą, šešėlį, tamsą, kontrastą, pagauti judesį, ir visa tai išreikšti.

Šiuolaikinės technologijos atveria neįtikėtinų galimybių, ir aš tuo labai džiaugiuosi. Mat pati fotografuoju skaitmeniniu fotoaparatu ir galiu labai lengvai elgtis su

kadrais – drąsiai nesivaržydama fotografuoti tiesiog eksperimentuodama ir žaisdama, o paskui ieškoti išraiškingiausio kadro.

54 pav.

55 pav.

56 pav.

57 pav.

58 pav.

59 pav.

60 pav.

61 pav.

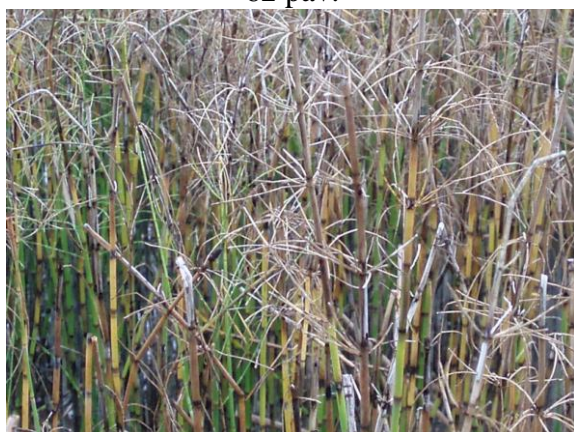
Žolynų motyvų įvairovė, jos vaizdai yra nuolatos pasikartojantys, amžini, gal tuo jie mane ir žavi. Pavargus nuo greitai bėgančio gyvenimo šurmulio, ieškau atgaivos, nusiramino, poilsio akims ir sielai gamtoje. Nesvarbu, kokia peizažinė fotografija būtų – nespaltotoji ar žėrinti visomis vaivorykštės spalvomis – ji tik atkartoja jau daug sykių matytus, drauge su metų laikais besikeičiančius gamtos vaizdus, žolynų įvairovę kuriuos užfiksuoti kitaip nei tradiciniu būdu yra be galo sunku, bet įdomu.

62 pav.

63 pav.

64 pav.

65 pav.

66 pav.

67 pav.

Sekanti darbo etapą pradėjau nuo įvairių klasikinių ir šiuolaikinių menininkų kūrybinių darbų paieškos ir analizės.

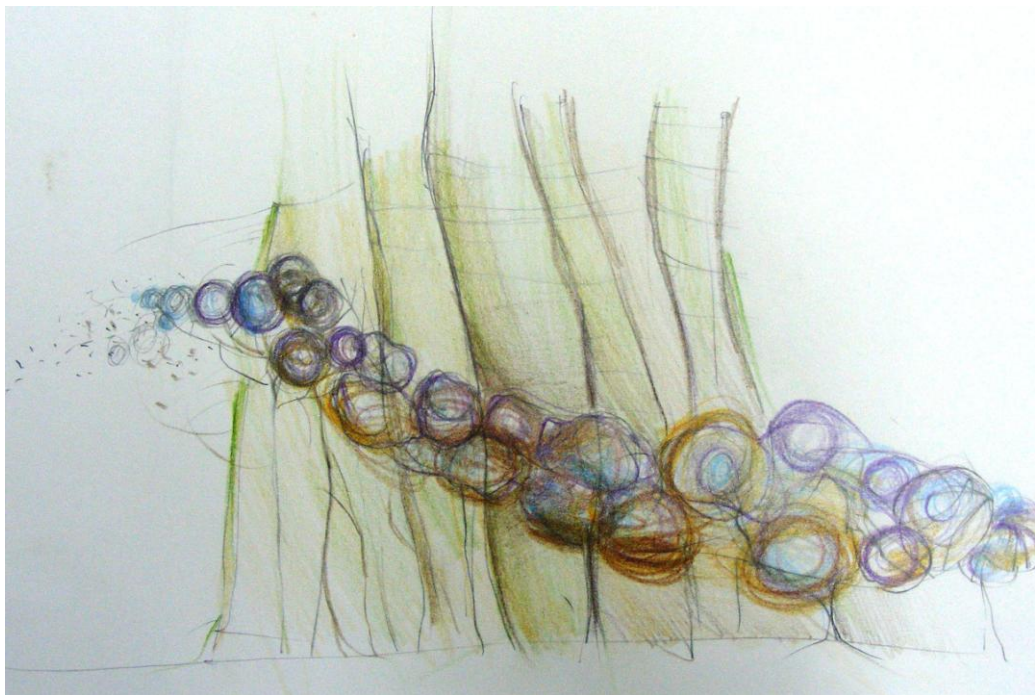
Grafinę tekstilės magistro darbo dalį pradėjau eskizų kūrimu. Grafinė meninės idėjos raiška kilo analizuojant savo darytas fotografijas. Po įsigilinimo į pasirinktą temą, stebint užfiksuotas žolynus fotografijose taip, kad jie atsiskleistu kuo visapusiškiau, tarsi apnuogindami savo paslaptis. Teko apmastyti ir išsiaiškinti formų, spalvų ryšių esmę, nes tai padėjo rasti tinkamiausias priemones ir būdus savo kūrybos uždaviniams įgyvendinti. Eskizuose ieškau pirmapradžio formos paprastumo – kaip galimybės plastine kalba išreikšti būties esmę.

68 pav.

69 pav.

70 pav.

Grafinė meninės idėjos raiška

71 pav.

72 pav.

73 pav..

74 pav.

75 pav.

76 pav.

77 pav.

78 pav.

Grafinė meninės idėjos raiška

Žolyno ir ja supančios aplinkos jungtis. Augaliniai motyvai visais laikais buvo naudojami, kaip meninio sprendimo rodiklis. Menamas augalas yra pagrindinis šios kompozicijos dalyvis, aplink kurį vyksta veiksmas. Šioje kolekcijoje vaizduojama nuolatinė augalo kaita: galima išvelgti augimą, žydėjimą, brendimą, vytimą, nuo pasėjimo iki derliaus nuėmimo ir pan.

79 pav.

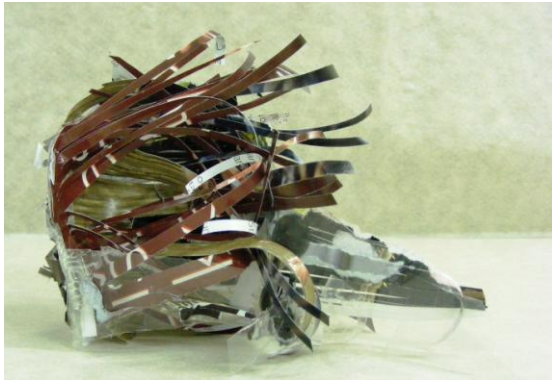
80 pav.

81 pav.

82 pav.

83 pav.

84 pav.

85 pav..

86 pav.

Maketinė idėjos raiška

4.3. Technologinė meninės idėjos raiška

Kuriant kolekcija naudoju šias technologijas: daigstymas, siūvimas mašina, vilnos vėlimas, terminis audinio apdorojimas, sluoksniavimas, siūlų standinimas ir formavimas..

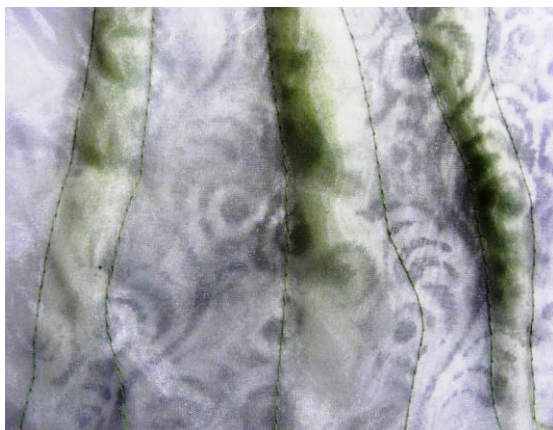
Neatsitiktinai mano darbuose šalia šių viltingų ir dvasią gydančių žolynų - taurinantys atspalviai. Spalvos ir atspalviai - esminės būties stichijos, vitališkos, neįveikiamos, amžinai prisikeliančios, atsinaujinančios. Naudojamos šios medžiagos: kapronas, organza, vilna, medvilniniai, siuvimo mezgimo siūlai.

Pievų, pamiškių, kalnelių tyrinėjimas nėra tuščių formų stebėjimas – šiuose ieškojimuose žiūrovą nejučia įtraukiu į subjektyvią kelionę, kur kiekvienas audinio bangavimas, siūlų surangymas, ar linijų nubėgimas, spalvinis akcentas sukelia išskirtinai jo prisiminimus, asociacijas.

Šiose formose sudominu potėpių daugiasluoksniškumu, spalvos gyliu, nesulaikomu audinių virpėjimu. Pagrindinis įkvėpimo šaltinis – kintančios gamtos nuotaikos, šviesa. Tačiau kurdama renkuosi ne akivaizdžiai atpažįstamas formas, o gamtos sukurtą spalvų, jausenų pasaulį, todėl visi gamtiniai objektai gali būti tik menami ir nujaučiami (vandens, saulės, rūko, vėsos atspindžiai, augalai).

Adinių formomis, medžiagomis, faktūra, spalvomis ir potėpiais nugrimzti į žolynų gelmes ir atspindžius, išgirsti žolės šnarėjimą, pajusti pievų švelnumą, paslaptinę sužydėjusių gėlynų spalvų ir kvapų dvelksmą, šių stichijų slėpinius bei prasmes.

Atskleidžiu šventą žolinų gyvybės spindesį, nenusakomą ramybės pojūtį, pabandyti įsiklausyti į gamtos kalbą, formose pastebėti tik detales ar miglotas jų užuomazgas. Pajusti virpančius erdvės mirražus, kurie tarsi sustabdytas laikas, dvasingas ir skaidrus.

87 pav.

88 pav.

89 pav.

90 pav..

91 pav.

92 pav.

93 pav.

94 pav.

95 pav.

96 pav.

97 pav.

98 pav.

99 pav.

100 pav.

Kolekcijos „Žolynai“ technologiniai magistro darbo mėginiai

4.4. Medžiaginės kūrybinės darbo dalies įvykdymas iš tekstilės medžiagų, ekspozicijos parengimas

Tekstilės kolekciją „Žolynai“ sudaro trys trimačiai objektai, tai „Pavasario gaiva“ kurio kompozicija yra linijinė, vertikali, aukštis – plotis 0,80 centimetrų, ilgis – 3 metrai. „Vasaros žaismingumas „, tai erdvėja kabantis trimatis objektas kurio plotis 0,90 centimetru, ilgis 3 metrai, kompozicija atvira. Trečias trimatis objektas tai „Rudens paslaptینگumas“ statomas ant žemės kurio ilgis 0,90 centimetru, plotis 0,90 centimetru.

Darbai yra nemaži, jų eksponavimui reikalingos nemažos erdvės

IŠVADOS

1. Išanalizavus įvairiais aspektais literatūrinių šaltinius atspindinčius man pasirinktą temą „Žolynai“. Pasak garsios žolininkės Eugenijos Šimkūnaitės ir etnografės Gražinos Gadžytės „žolynuose slypinčios paslaptys glaudžiai susijusios su lietuvių etnokultūra ir šiuolaikinis žmogus vis dažniau raginamas atsigręžti lietuvių liaudies išmintį.
2. Teorinė magistro darbo analizė atskleidžia, žolynų ir žmogaus, jo gyvenamosios aplinkos, gyvenimo būdo, tradicijų, papročių, istorijos ir meno priežastinius ryšius.
3. Apžvelgiant menininkų kūrybą atspindinčią žolynų temą, pastebėta, kad žolynų grožį menininkai vaizduoja abstrakčiai, per spalvą, per formų plastiškumą.
4. Sukurta medžiagoje, trijų dalių kolekcija „Žolynai“, kuri savo stilistika, atlikimo technika, faktūra, medžiagomis ir formomis, perteikia išsikelta tema.
5. Kuriant ir atliekant darbą buvo įgyta patirties ieškant objektų, silueto formos struktūros, konstrukcinės bei meninės sąveikos, atskirų objektų tarpusavio santykio erdvėje darnos.
6. Studijų metų įgytas žinias apie tekstilinių ir netekstilinių medžiagų pažinimą, jų raiškos tyrinėjimas išvystė magistro darbo idėją ir suteikė galimybę pademonstruoti savo sukurtus darbus parodose. (žiūrėti priedą)
7. Kūrybinės magistro dalies erdviniai ir tūriniai tekstilės objektai skirti parodinėms erdvėms, bei gali tapti dekoratyviniais akcentais šiuolaikiniame interjere .
8. Atlikti kūrybinės magistro darbo dalies grafiniai, maketiniai, spalviniai eskizai, bei medžiagų technologiniai mėginiai. Žiūrėti psl.

LITERATŪRA

1. Baltrūno V. Vilniuje (2003) .monografijoje „Gamta kaip kultūros šaltinis“.
2. Bekeris. Vaga,(1995), p. 222.,U. Simbolių žodynas.. Vilnius.
3. Bekeris. U. (1995), Ten pat, p. 153 p. Simbolių žodyna,. Vilnius: Vaga.
4. Radušienė J., Janulis V. (2004), 40(8): 705-709.: Vaistinių ir aromatinių Kaunas .augalų įvairovės tyrimo, jų panaudojimo bei išsaugojimo tendencijos. Medicina
5. Zabulytė- Sapijanskienė J. (2000), Nr. 5, p. 28., *XIX a. pab. - XX a. pr. geležiniai antkapiniai kryžiai*, Liaudies Kultūra,
6. Rienecker Lotte, Peter Stray Jørgensen (2003), Kaip rašyti mokslinį darbą , aidai.
7. Tekstilinių ir dailininkų gildija steigiamoji paroda 2000-2001 TEKSTILĖ.
8. Bakalauro darbas Šiauliai (2007), „Atminimo vyšniai“, Inga Šaučiūnienė,.
9. Kardelis Kęstutis (2002),Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai K.
10. Morkūnienė Zita (1991),“Nerimas vąšeliu 500 pavyzdžių” ,V.
11. Dundulienė Pranė (1982),“Lietuvių etnografija” V.
12. Gaižutis Algirdas (1989), Kūrybinė menininko galia,V.
13. Tarptautinė paroda (1997), tekstilė.
14. Liaudies kultūra (1994) Nr. 2. P. 3
15. Aliuzija – užuomina. (2001,2003), Tarptautinis tautinių žodžių žodynas, Vilnius.
16. Gadamer Heidegger (2003), Meno kūrinio ištaka, AIDAI.
17. Jackūnas Narius V (2004), Menas-prasmė-pažinimas.
18. Kauno bienalė (2005), TEXTILE ‘05.
19. Šimkūnaitė Eugenija (2007) V, Sveiko gyvenimo receptai.
20. Šimkūnaitė E.(1991). Girios medeliai, žali žolinėliai. Vilnius.

http://astrologija.visiems.lt/astrologija/Meniu/zalioji_magija.html

http://aidai.us/index.php?option=com_content&task=view&id=1593&Itemid=153

http://aidai.us/index.php?option=com_content&task=view&id=1643&Itemid=155

<http://www.zpasaulis.lt/index.php?id=707>

<http://www.zpasaulis.lt/index.php?id=694>.

<http://moksloplius.lt/mokslo-lietuva/comment/reply/1105?page=0%2C1>

<http://www.aukuras.lt/sventes-jonines/jonines.php>

<http://www.valstietis.lt/Priedai/Sestadienis/Paparcio-ziedo-neieskok-miske>

http://ct.svs.lt/7md/?kas=straipsnis&leid_id=716&st_id=3542

http://www.culture.lt/lmenas/?st_id=2309

<http://www.zpasaulis.lt/index.php?id=707>

<http://www.vaistazoliu.projektas.lt/straipsniai.php?puslapis=2&str=39>

<http://kauno.diena.lt/dienrastis/kita/fotografuojantys-rdquo-zalieji-nyksciai-44210>

http://ct.svs.lt/7md/?kas=straipsnis&leid_id=595&st_id=3672

http://www.bienale.lt/index.php?option=com_zoom&Itemid=49&catid=168

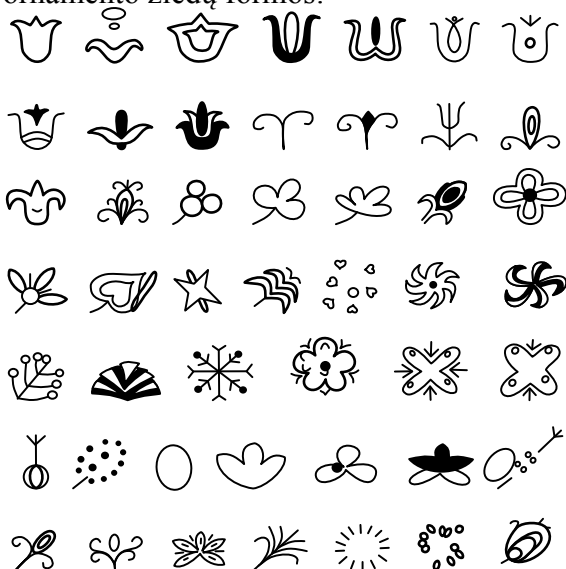
www.stasysart.com/LT/Tekstai/Prof.doc

http://www.culture.lt/7md/?leid_id=664

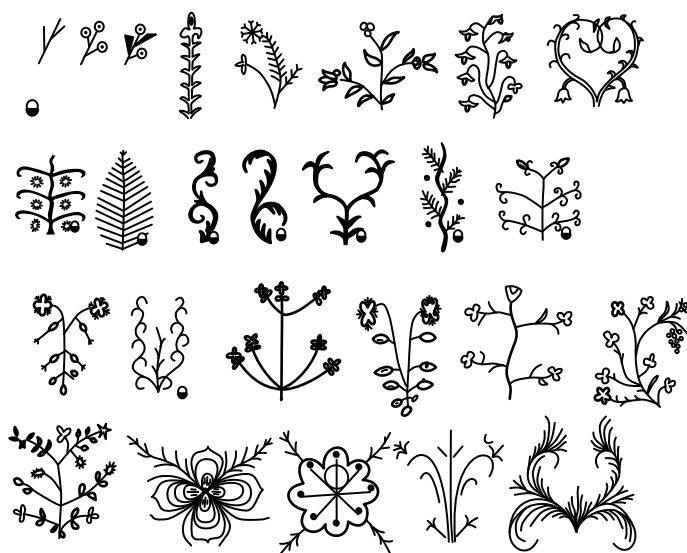
PRIEDAI

1 Priedas

Aukštaitijos augalinio ornamento žiedų formos:

Aukštaitijos augalinio ornamento motyvai:

Aukštaitijos augalinio ornamento vazonėlių formos:

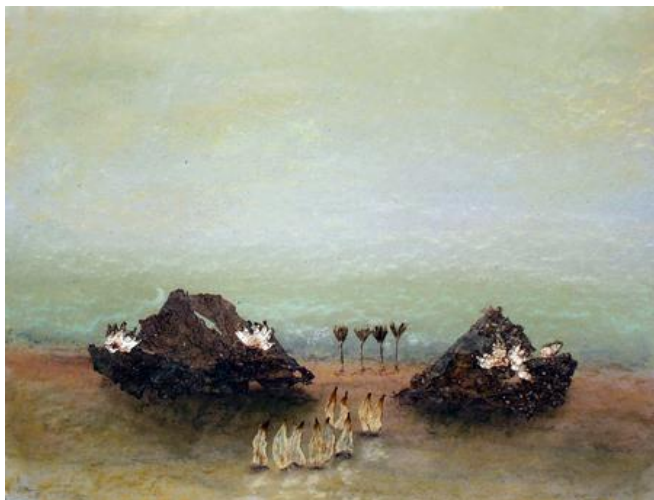
2 Priedas

3 Priedas

S. Pulkauninkienės nuotraukose: L. Dzigaitė,

„Pilgrimai“

„Moteris su šviesa“.

Paroda **“Į gamtą kitu žvilgsniu“** vyko :

Utenos raj. Tauragnų E. Šimkūnaitės pagrindinėja mokykloje,

Utenos dailės mokykloje,

Utenos krašto muziejuje.

Parodos autorės Šiaulių universiteto magistrantės: Inga Šaučiūnienė (uteniškė), Daiva Urniežienė, Jūratė Petrauskienė, Giedrė Vanagienė.

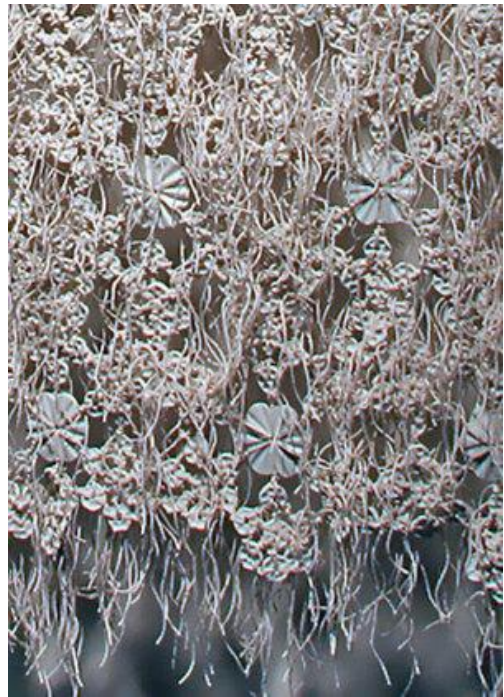

<http://www.daile.utena.lm.lt/news.php?rowstart=11>

Paroda skirta Utenos miesto 747- tams paminėti.

<p>747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m.</p> <p>UTENA</p> <p>747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m. 747 m.</p>	<p>UTENOS KULTŪROS CENTRO DAILĖS GALERIJOJE</p>	<p>2008 11 14 d. 16 val. ATIDARYMAS</p>
<p>PARODA SKIRIAMA UTENOS MIESTO 747 M. SUKAKČIAI</p>		<p>DALYVIAI: Laimonas Šmergelis, Linas Blažiūnas, Giedrius Mazūras, Audrius Lašas, Daiva Žilėnaitė, Inga Šaučiūnienė, Vidmantas Raugas</p>
<p>VAKARO MUZIKA - JUSTINOS TRINKŪNAITĖS AUTORINĖS DAINOS</p>		<p>Aušros g. 49, Utena LT - 28193, tel.nr.: 8-389 51643, el.p.: ugalerija@yahoo.com Galerijos darbo laikas: antradieniais - penktadieniais 16 -18 val. bei renginių metu</p>

Lisa Fontanarosa

Stasio Mostauskio prarasto rojaus nostalgija

Joninių nakties stebuklai

- Merginos, norėdamos sužinoti, kada ištekės, per kiekvienas Jonines ant obels šakų stengdavosi užmesti iš gėlių nupintą vainiką. Tikėta, kad bandymų skaičius lygus metų skaičiui, po kurio mergina ištekės už savo išrinktojo.
- Senoliai tikėjo, kad per Jonines iškritusi rasa pasižymi ypatingomis galiomis. Ja nusiprausus veidą, oda tampa skaisti lyg vaiko, o veidą suvilgius prieš miegą, sapnuojami pranašiški sapnai.
- Jei Joninių naktį dangus nusėtas nesuskaičiuojamos galybės žvaigždžių - ateinanti žiema bus snieginga ir šalta. Jei ypatingą naktį krapnoja lietutis, žiemą esą siautėsiančios didelės pūgos.
- Mūsų proseneliai tikėjo, kad išsivoliojus rasoje trumpiausios nakties rytą utėlės apleidžiančios ir didžiausių murzių ševeliūras.

Žalioji magija

Visi augalai, vieni daugiau, kiti mažiau, turi maginių savybių. Todėl bet kuris augalas gali būti talismanu ar amuletu.

Tačiau norint pasinaudoti augalų galia reikia žinoti kada juos rinkti ir kokius ritualus atlikti, kad jie veiktų.

Kiekvienas augalas turi keturias dalis: šaknį, stiebą, lapus, žiedus ir vaisius. Kiekviena dalis turi ryšį su tam tikra stichija ir pasaulio dalimi. Šaknis susijusi su Žemės stichija ir Pietumis; stiebas susijęs su Vandens stichija ir Šiaure; lapai – su Oro stichija ir Vakaraais; žiedai susiję su Ugnies stichija ir Rytais.

Renkant augalus magijai reikia į tai atsižvelgti. Žemiau pateikta keletas maginiu augalų panaudojimo būdų:

1. Pušis ir klevas padės apsisaugoti nuo įvairių burtų. Tai augalai saugantis namus. Norint šių augalų pagalba apsisaugoti nuo užkerėjimų reikia šakelę laikyti pamerkus namuose.
2. Viksva apsaugo nuo meilės užkalbėjimų. Jei pradėsite įtarti, jog kažkas nori jus užkalbėti meilės srityje, tai šviežios viksvos padėkite po čiužiniu ant kurio miegate.
3. Šakelė Amalo padės tada, kai reikės įgyti kokių nors žinių. Reikia šakelę padėti toje vietoje, kur ruošiatės skaityti ar kitaip įsisavinti žinias.
4. Kraujažolė padės merginai pažadinti romantiškus jausmus. Sudžiovintą kraujažolę reikia įdėti į knygą, kuri yra merginos kambaryje.
5. Apynys – žaidėjų ir avantiūristų pagalbininkas. Reikia nešiotis kišenėje.
6. Rozmarinas – deginamas šis augalas skleidžia stiprias valomąsias vibracijas. Todėl tai nuostabi priemonė išvalyti energetiškai namus.
7. Ramunėlės naudojamos pinigams prisivilioti. Jei labai trūksta pinigų, reikia pasisiūdinti maišelį(iš natūralaus audinio) į kurį sudėti ramunėles.
8. Bazilikas – jei reikia pritraukti vyro ar moters simpatijas, darant maistą įdėkite šio augalo.
9. Beržas – iš jo kamieno padarytas vaiko lopšys apsaugo mažylį nuo nužiūrėjimo.
10. Šlamutis - padeda apsisaugoti nuo ligų, padeda pasveikti. Šis augalas naudojamas magijoje – ilgaamžiškumui, jį reikia nešiotis su savimi.
11. Gudobelė – skatina vaisingumą. Geriausiai ją dovanoti per vestuves.
12. Meirunas – meilės augalas, dedamas į maistą jei norima išsaugoti meilės jausmus.
13. Avietė – naudojama namų apsaugai, šio augalo šakelės kabinamos virš durų ir langų.

14. Melisa padeda žaizdoms gyti. Patrinkite melisos lapeliais žaizdas jos gis greičiau, nepamirškite trinant paprašyti šio augalo pagalbos.
15. Petražolė naudojama valomosioms vonioms, siekiant išvengti nelaimių. Tokia vonia daroma kartą per savaitę.
16. Pelynas kartusis naudojamas kvapniems smilkalams, norint sustiprinti dvasines jėgas.
17. Lelija – pasodinus leliją sode ji nuvis nuo namų pyktąsias dvasias.
18. Gervuogė – nešiojant šio augalo lapus – pritrauksite pinigų pas save.
19. Ženšenis – nešiojant jo šaknis pritrauksite meilę taip pat išsaugosite sveikatą. Šis augalas padės sustiprinti lytinę potenciją.
20. Kanapės – dedamos į smilkalus, nes sustiprina „regėjimus“.
21. Agava – maži šio augalo gabaliukai padėti virtuvės kampe apsaugo namus nuo skurdo ir bado.
22. Kudutis – padės apsaugoti namus nuo nelaimių ir apkalbų, reikia pabarstyti šio augalo kampuose.
23. Ožiažolė – naudojama smilkalams, apsisaugo nuo nelaimių. Šį augalą galima naudoti norint iškviesti dvasias.
24. Krokas – sudeginus šį augalą kartu su alūnu galima pamatyti vagį.
25. Jonažolė – į indą įdėtas ir pastatytas ant palangės šis augalas saugo nuo žaibo, ugnies ir piktyjų dvasių. Ji reikia keisti kas mėnesį, per pilnatį.
26. Širdažolė naudojama dūminant, išvaryti gyvates iš sodybų.
27. Miško lazdynas - suverti riešutai, pakabinti namuose, prišauks sėkmę.